

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnék.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Papok fegyelme.

Lukács IX. 23. *„Ha valaki akar engemet követni, tagadja meg magát.”*

Minél több tisztelet, tekintély és méltóság előlegeztetik egy állásnak, annak decoruma annál féltékenyebben őrizendő. Minden állást, melyet a társadalom a maga szolgálatára szervez, bizonyos kisebb nagyobb mértékű erkölcsi fénykör vesz körül; a mi magyarázatát abban leli, hogy az állással összekötött szolgálatokban az én, az önösség elveszti rideg, mondhatni állatias magatartását s az altruismus, a köztekintetek magasabb, nemesebb törvényei által irányítatik. Ezt a társadalom ösztönszerű, természetes erkölcsi érzéke fejlesztette ki így. Ha az egyén az állás magasabb kötelmei dacára is az egoismus selejtes színvonalán megmarad, a természetes erkölcsi törvénnyel ellentétbe helyezkedvén vagy neveltségessé vagy megvetetté válik, a mi a megsemmisülésnél sokkal tragikusabb. Az erkölcsi erők is, valamint a természetiek, nem sokat törődnek áldozatukkal; a fő az egyensulynak fenntartása, a mi az erkölcsi világrend Istentől nyert erejénél fogva feltétlenül is érvényesül; de az akadályozó erők bizonyos időszakokat esetleg korszakokat is megkárosíthatnak; összeomlásuk annál rázkódtabb, minél tovább sikerül a tagadás lábát megvetniök; -- s a fordított piramizs leomlása annál nagyobb robajjal történik, minél magasabb. A társadalom elsörendű feladata a károsítás mérvét minél alább szállítani s az összeomlást minél kisebb rázkódással, robajjal vagy is lehető gyorsan lebonyolítani, esetleg kikényszeríteni. Ez a társadalomnak, vagy az abban bizonyos meghatározott célra szervezett testületeknek nemcsak abból a szempontból joga és kötelessége, hogy az erkölcsi vagy jogrend megsértése elrettentő példa útján való javítás okából megtoroltassék, hanem abból a szem-

pontból is, hogy az erkölcsi- és jogrend megsértőjének bántatlansága magára a fegyelem szervevére vagy az összeségre a részesség vádját vagy legalább is a nemes érzék hijának gyanuját sűti.

A társadalom a saját szolgálatára rendelt állásoknak a maga erkölcsi felfogásával ad tartalmat. Az állás, vagyis a jogok és kötelességek összesége a szervező világnézetét tükrözteti; erőt tekintélyt, méltóságot a szervezőtől nyer ugyan, de kifele való hatásában nem az abstract, hanem a konkrét a tulnyomó; a representáns áll előtérben, nem az a mi representáltatik; sőt a szűk látkör és korlátolt felfogás magát az állást, a betöltő egyénben látván megszemélyesítve, amannak erkölcsi értékét, emennek erkölcsi minősége szerint itéli meg. Így van aztán az, hogy ha bár az állás eszmeileg véve a betöltő egyéntől független is, de a gyakorlatban az állás jóformán maga az ember. A nagy lelki és erkölcsi erők az állás tekintélyét a fényes magasság nivójára emelik fel; a kicsinyek, szegényesek vagy éppen szennyesek a mocsok és szemét alantas színvonalára süllyesztik alá és lesz a „gyöngy a disznók” előtt fényét veszítve, sáros vagy poros.

Az állás tekintélye, méltósága, a gyakorlatban össze lévén kötve a betöltő egyén erkölcsi minőségével, az utóbbit tisztán megőrizni nem csak az egyén kötelessége, hanem az állást szervező és betöltő factoré is és pedig egészen odáig, hogy ha az egyén az állásban kifejezésre jutó erkölcsi és jogrenddel kiengesztelhetetlenül összeütközött, eltávolítását feltétlenül foganatosítani kell. Az egyén existenciájának megsemmisülése összehasonlíthatatlanul alábbrendelt, mint az állás, illetve az állást szervező s fenntartó összeség erkölcsi érzékének meggyanusítása, vagy a büntetlenség nyomán felburjánzó erkölcstelen felbátorodás és az a veszteség, hogy a tömeg komédiának tartván egy erkölcsi hatásra szánt

functiot, még az objective legnemesebb és szentebb is elveszti előtte a subjectiv nemesbítés, javítás erejét. A károsodás annál nagyobb, minél több tekintély, méltóság egyesítettik az állásban, minél szellemibb, erkölcsibb, magasztosabb az állás functioinak természete. S lehetne-e tekintélyesebb, méltóságosabb állást képzelni is, mint a minő a papé? Lehetne-e szellemibb, erkölcsibb, magasztosabb functiot képzelni is mint a papé? „Isten titkainak sáfára lenni,“ predikálni Krisztust, „a ki út, igazság és élet;“ követni Krisztust, „ki lett nekünk Istentől bölcsesség, igazság, szentség és váltság;“ törekedni léleknek buzgóságával, hitnek, reménynek lángolásával, testnek töredelmével, megtagadásával, megfeszítésével a felé a cél felé, mely ebben a parancsolatban határozódik: „*legyetek tökéletesek, miképp a ti mennyei Atyátok tökéletes,*“ és az ide vezető úton a nemes harcban, a futás elvégzésében, a hit megtartásában tükör és példa lenni a kívülvalók előtt, hogy ezek a világ bölcsességét az Isten szolgájának életében lássák megszegyenülve s a lélek bölcsességét megdicsőülve, hogy ezek minden pásztori szóban, cselekedetben annak igazságát lássák s az elismerés kezével az álmában meg nem rettenőnek, csendes nyugovónak ezt írják fejfájára: „*a test nem használ semmit, a lélek az, a mely megelevenít.*“ Azért a ki átadja magát az Urnak hivatalos szolgálatra, meggondolja, minő feltételt állított eléje Jézus: „*ha valaki akar engemet követni, tagadja meg ma-*

gát;“ tagadja meg magában mindazt, a mit a „test és vér jelentett“ neki; legyen elkészülve, hogy Pál apostollal testét megsanyargassa és rabság alá adja; hogy valami módon, holott ő prédikál másoknak, gonosz életü ne legyen.

Lehetne-e képzelni nagyobb bünt, feketébb erkölcstelenséget, mint a sáfár tisztében árulónak, rablónak lenni, Isten igéjével hazugságot szólni; az ajtót titkon nem azért zárni be, hogy világháborgatásától menten szálljon Istenhez a tiszta lélek tiszta fohászkodása, hanem, hogy a bűn tanuk nélkül ülhesse orgiáit; az istenházat botránkozás házává, az Ur katedrálját megütközés kövévé, a hirdetett ígét hitelvesztetté, a lelkipásztori állást bűnnek palástjává, testnek halójává, alantos kenyérkeresetté tenni, alacsonyítani. Pedig mindez kérlelhetetlen erkölcsi törvény kényszerűségével következik be, a hol a pap „*nem úgy cselekszik titkon, mint a hogy nyilván szólott;“* mert az ige és tanács, a feddés és buzdítás értékét a kívülvalók példa nélkül semmibe sem veszik; visszas példával pedig kigunyolják és megvetik.

A pap erkölcsi minőségéhez istenországa egy kis részének lelki sorsa köttetett; amazzal emelkedik, száll emez. Egy pap reá üti egy egész gyülekezet egy nemzedékére a maga erkölcsének jellemét; tömérdeket építhet, tömérdeket ronthat a gyülekezet lelki életén. Üdvös hatásának sarkköve a tiszta erkölcs; meg kell hitét mutatni cselekedeteiből. Átkos hatásának pestisfészke az erkölcstelenség, melyet sem tudo-

TÁRCA.

JÓ SZOKÁSOK.

(Felolvasás.)

Irta: **Gulyás Lajos.**

(Folytatás és vége.)

4. Szoktassuk továbbá magunkat arra, hogy embertársainkat szeressük. Nem elég, hogy ne bálványozzuk a világ hiábavaló dicsőségét és gazdagságát, és ne kergessük az érzéki gyönyöröket, a melyek lelki-rabszolgásra vezetnek, nem elég ezeket a nemtelen vágyakat a szívből kiűzni, — mert ezzel még csak azt érzük el, hogy szívünk olyan lesz, mint egy szépen kitisztított szoba, de üres, — tehát, hogy üres ne legyen, be kell azt töltenünk, mivel töltjük be? más nemtelen gonosz indulattal? nem! emberszeretettel. Az üres szív veszedelmes. Nagyszerűen rajzolja ezt Jézus ezen szavakban: „*mikor pedig a tisztátalan lélek kimegyen valakiből, jár száraz helyeken, keresvén nyugodalmat és nem talál. Akkor ezt mondja: megtérek az én házamba, a honnét kijöttem és*

mikor oda megyen, találja azt üresen, szépen megseperve és felékesítve. Akkor elmegyen és vészen maga mellé más hét lelkeket gonoszabbakat ő magánál és bemenvén lakoznak ott; és leszen annak az embernek utolsó állapotja gonoszabb az elsönél: így leszen dolga e gonosz nemzetségnek is. (Máté XII. 43—45.) Vigyázzon hát az ember, hogy egy ördög, egy rossz vágy, vagy szenvedély helyett, hét ne bujjék bele. Egy egyházi atya mondja, hogy minden ember egy hordó, és ezeket a hordókat az ördög sorba kopogtatja, a melyik tele van, abba nem tud beleférni, hanem a melyikben ürességet vesz észre, abba bele fészkel magát. Valóban, a mely szív szeretettel van tele, nem fér abba gonosz indulat.

Szeressük tehát embertársainkat, minden erővel, szoktassuk arra magunkat, hogy *minden embertársainkat szeressünk*, nem keresve, hogy méltó-e arra avagy nem, a mit nagyon nehéz minden esetben helyesen meghatározni. Közbevetőleg jegyezzük meg azt, hogy a szeretet egészen más, mint a barátság. A szeretet legközelebb áll a türelemhez és nagy erőt követel mindennek felett a türésre, az elnézésre és az elszenvedésre, míg a barátságban nemes értelemben vett önzés, és bizonyos élvezet vágy rejlik. A szeretet adni, a barátság venni ohajt. A szeretet nem viszonzva is boldogít, a barátság virága, csak a viszonzás talajában virul. To-

mánynyal, sem aranyzájjal nem lesz képes fertőtleníteni. A hol tehát az egyén lelkében az erkölcsi ujjászületésnek jelei homályosodni kezdenek, elő kell állani az összeségnek, a pappal szemben elő kell állani a hivatalos egyháznak a fenytés, megtorlás eszközeivel; mire elvitáztatlan jogot ad saját erkölcsi reputációjának védelme is; mert a hallgatás, türés, elnézés a részesség, az erkölcsi finom érzék meggyengülésének méltó vádját támasztja ellene; ragaszkodás, lelkesültség helyett, közönyt, vagy éppen megvetést indít maga ellen a hívek tömegében s ha a védelem eszközeivel, a megtorlással, fenytéssel egyeseket eltipor is, de az állás tekintélyének megóvásával saját tekintélyét, méltóságát óvja meg.

Ha a róm. kath. egyház történelmében végig tekintünk, félremagyarázhatlan törvényként áll előttünk, hogy az egyház hanyatlása, a papság erkölcsének hanyatlásában birja indító okát; nagy reformátorai ebben állapították meg a betegség diagnózisát s erre keresték az orvosságot; mert látták, hogy a papság erkölcstelensége magát az egész isteni intézményü egyházat képes diszcreditálni. A mi reformátoraink szemében is ez képezte az ütközési pontot; fellépésükhöz ez képezte a jogalapot, külön egyházat létesíteni. Minden országnak, úgy a látható istenországoknak is „talpköve a tiszta erkölcs, mely ha megvész, Róma ledől, rabigába görnyed,“ mondja a költő. A róm. kath. egyház az elszakadás reformációjára ellen szigorú fegyelmi kánonokkal pró-

bált védekezni, melyekkel a papság magán életét a lehető tiszta erkölcs rakoncái közé igyekezett kényszeríteni. Kálvinnak nem az „Institutio“, hanem az általa megteremtett genfi példányszerű erkölcsi élet képezi legnagyobb érdemét, s hatásának leggyorsabb, legmaradandóbb erejét.

Egyházi törvénykönyvünk teljes tudatával bir annak a nagy horderőnek, mely a papság erkölcsében az egyházra nézve fennál. A lelkészek magán életét külön cím alatt kilenc §-ban szabályozza; melyek közül a 135. és 139. §§. szólnak „par Excellence“ az erkölcsi életéről. „A lelkészek hivatásuknak teljesen megfelelő életet éljenek“ (135. §.) „A lelkészek teljes erővel oda törekedjenek, hogy magán és családi életökben is vallásosság, feddhetetlen élet, szerénység és egyszerűség által hallgatóik közt szövetségként világoljanak; s a tiszta erkölcsi élet követésében példányképül szolgáljanak.“ (139. §.) Teljesen megfelelő és kimerítő útastítás a papság erkölcsi magatartása tekintetében. Fájdalom, hogy a hit és erkölcs hivatalos letéteményeseinek ilyenre szüksége van; sajnálatos, hogy a belső hivatás, mely az Ur gyönyörűséges igájának és könnyű terhének felvételére „pro foro interno“ elkötelez, külső útastításra szorul; szégyen, hogy a külső hivatás, melynek jelentménye az, hogy egy gyülekezet bizalma a hit- és erkölcsi-élet vezetését, irányítását egy ember kezébe szent bizományul leteszi, ilyen erősítésre, támasztékra vagy jobban mondva törvényi kényszerre szorul és gyalázat, hogy mindezek dacára:

vábbá a szeretet az egyedüli hatalom, a mely embertársaink fölé emel. Ez teljesen jogos és nagy jelentőségű szellemi fölény azok felett, a kik szeretni nem tudnak. Ezek képezik tulajdonképpen az Istentől magától elismert arisztokraciát. Végtelen szeretete által áll Jézus, utólérhetetlen magasságban az emberek felett.

Szoktassuk magunkat embertársaink szeretetére, mert szeretet nélkül az élet, különösen az ifjuság eltűnése után, nagyon szomorú és teljes gyűlölettel, a mely azután teljes közönyösségbe megy át, megmérgezve az életet annyira, hogy azt a halálnál nem becsüljük semmivel sem többre.

Egy tiszta erkölcsi érzékkel bíró ember, következetesen csak dolgokat, tényeket, de embereket nem gyűlöl. Az tagadhatatlan, hogy nehéz dolog az embert és az ő cselekedetét egymástól elkülöníteni, és minden igazságtalanságot azok tűrnek legnehezebben, a kik magok igazságtalanok az emberek iránti ítéletökben.

Tehát sem okoskodás, sem tapasztalás által ne hagyd magad a szeretettől eltérített és ne feszegesd azt a kérdést, ki érdemes arra? Ez az egyedüli eszköz a lélek nyugalmanak megőrzésére, az emberek és a világ iránti érdeklődésünk megőrzésére, melyek nélkül erkölcsileg rossz az ember. Az olyan embernek, a ki szeretet nélkül negyven évet megélt és nem lett pessimista, nagyon kevés esze van.

A szeretet, mellékesen legyen mondva, nagy életbölcsetség, mert ez akaratlanul is tévedésbe ejti, állandóan a ravasz, gonosz embereket. Annak főoka, hogy a gonosz emberek, sokkal kevesebb rosszat tudnak megvalósítani, mint az ember gondolná, az, hogy nagyon kevés emberismerettel bírnak. Az önzéstől való minden eltávozás, a melynek közreműködésére számítanak, folytonosan zavarba hozza és lehetetlenné teszi őket. És ha valami káröröm megengedhető, ez az, mikor az ilyen rossz szándéku embereket, így megcsalódva látjuk. De talán egy kissé nehéz beszéd is. Lássunk tehát világosítástul egy példát. Egy gonosz embernek valami igazságtalan követelése van valakin, hogy ezt a bíróságnál megnyerje, arra számítva, hogy a bíró önző ember, megkísérti megvesztegetni, mondjuk, kétszáz koronával; de, ha ez a bíró igazán emberszerető, nem fog igazságtalanságot elkövetni, igazságtalan ítéletet mondani, hanem a megvesztegetőt keményen megdorgálja, esetleg még le is zárhatja. A gonosz ember önző ember és önmagából indul ki, arra számít, hogy minden ember önző, és ezentulajdonságánál fogva megragadja és oda vezetheti, a hova akarja. De hát a dolog éppen nem így áll, vannak önzetlen, emberszeretettel teljes emberek is. És az ilyen igazi emberszeretettel bíró egyének szeméi, olyan élesekké lesznek, hogy az embereknek szívök fenekére néznek, legtitkosabb gondolataikat és érzelmei-

„peccatur intra muros ;“ mindezek dacára az erkölcs elesik azon a ponton, a hol legnagyobb védelemre tarthatnagényt; sokszor meghomályosodik ott, a hol világolni, fényleni, tündökölnie kellene, megrothad ott, a hol életre keltő, termékenyítő erőt kellene kisugározni. Találón mondja Boross K. a „Magyar Szó“ 237. számában : „Sopánkodunk a mi anyagi szegénységünk felett és feledjük, hogy lélekben vagyunk szegények és szűkölködők.“ Találón olyan contextusban, a hogy az ő cikkében előjő ; de az erkölcsi helyzetnek nem teljesen megfelelő jellemzése ez. Ha még csak szegények és szűkölködők volnánk lélekben! Még innen az erkölcs „durationis status“-ához hány fokozat vezet! melyek közül pedig mindeniknek megvan a maga typicus papképviselője. Valóban csodálkozni lehet, hogy a templom kárpitja földig meg nem hasad, mikor az Isten igéje, egy-egy szennyes ajakon keresztül feszítették; mikor az szándékozik előre vinni másokat az erény iskolájában, a ki azokat visszafele járja és már a kezdő évről is kibukott; csodálni lehet, hogy örvénynyé nem válik körülte a sok hazugság s a legsötétebb mélységére a megvetésnek nem sodorja le. Kétségbeejtő az a közöny, érzéketlenség, vagy a legtöbb helytt hülye ábrázattal mosolygó cynismus, melylyel egyik másik pap erkölcstelensége a kívülvalók részéről találkozik; de mind ez a természetes átkos eredmény signaturája, mely a magasról jövő gonosz példa kényszerű következménye lesz. „Mundus vult decipi ergo decipiatur.“ A

könnyü lélek a szokásos „gyarlóság“ kifejezésével menti ezt s mint természetes felett nyugodtan napirendre tér; az ügyességet, a szemfényvesztést, a körülményekhez való elasticus alkalmazkodást tekintvén az arravalóság ismérveit, sokszor az erkölcstelenséget is magas polcra emeli és lesz az egyházban a theocratia helyén pornocratia.

Egyházi törvényünk tehát a papok erkölcsi életének a helyes irányt megadja s az ezen iránynyal ellentétben magát fegyelmi szakaszokkal is bünteti. A 301. §. 3. pontja általában minden egyháztagra szól; a vallást, közerkölcsiséget sértő, közbotránvt okozó cselekményt és mulasztást minden egyháztagnál egyaránt fegyelmi esetnek minősíti; 10. pontja pedig már egyenesen és kifejezetten a lelkész erkölcselesen magatartására vonatkozik. Vannak tehát fegyelmi §-ok is; melyeknek szigorú és következetes alkalmazásával meg lehetne tisztítani a levegőt. De azt látjuk, hogy a gyakorlat sehol sem jár el tágabb és pongyolább lelkiismeret szerint, mint éppen a papok fegyelmezésénél. A gyakorlat helyzete tényleg kényes is; de a kényes helyzetből okkal-móddal ki lehet bontakozni helyesen. Egy pap ellen pusztá feljelentés, vagy más úton került gyanu alapján „nyilvános“ fegyelmi eljárást indítani azzal a veszéllyel jár, hogy míg egyfelől így az ártatlan is nagy hangú meghurcoltatásnak áldozata lehet, másfelől még hivatalos felmentés esetén sem fogja megkapni a nagy közönség felmentő ítéletét; a mi a lel-

ket is kiolvassák. Az önzés pedig napról-napra butábbá tesz, ez a kules, némelyek életreltétjének megoldására.

A szeretet tehát a legnagyobb életbölcsesség, ez megcsal akarata ellenére is minden gonosz embert állandóan. Végzetesen tévedni fogsz, szeretett hallgatóm! ha te így szólsz a mi lánglelkű költőnkkel Petőfivel:

„Ha már ifjuságom elmegy,
Csak e kettő maradjon meg;
Legyek képes, a ki hogyan
Érdemli,
Teljes szívből szeretni és
Gyűlölni!“

Nos, hát kísértsd meg, egy ideig ezen életelv szerint élni, a tapasztalat meg fog győzni, hogy a ki szelvet vet, vihart arat; lesz részed a gyűlöletben, de annál kevesebb részed a szeretetben. Szerencsétlen életelv és gondolat ez! Kár volt leírni és megörökíteni.

Ime ezek az elsőrangú és fontos életelvek, melyeknek szokássá kell válni bennünk. Vannak azonban másodrendű jó szokások is, de a melyek közül már csak némelyeket említek meg röviden. Ilyen szokások például: hat napon dolgozni, a hetedik napon pihenni, ez a test egészségére is szükséges és sok rossz szokást is kiirt belőlünk; nem tervezgetni örökösen, hanem mindennap a kötelességet végezni; sokat nem beszélni,

hanem az igazságot nyíltan és határozottan kifejezni; kicsinyiségeket, mint olyanokat tekinteni, és soha kicsinyből nagy dolgot nem csinálni; nagy feneket mindennek nem keríteni; másokat, még a legalárendeltebb cselekedet, munkásokat sem, szükségtelenül nem gyötörni, fárasztani és keseríteni. Ez utóbbi pont ellen, nagyon sokat vétenek, még a képzett, tanult emberek is, a minek azután rosszabb hatása van, mint gondolnánk. Egy nagy része a szegény embereknek, a durva, lelketlen, igazságtalan bánásmód miatt lesz szociálista, meg anarchista. Rossz szokás ez, melyet más jó szokás által kell kiirtani.

Általában jegyezzük meg, hogy az emberek javításában, különösen a gyermekek és ifjak nevelésében, nem az a fődolog, hogy a fejet és a szívet mindenféle erény képével tele tömjük; hanem az, hogy a mi jó van valakiben, azt szokássá, természeté változtassuk. szilárdítsuk. E nélkül az erények ismerete nem sokat ér és csak hiúságra és önámításra jó. Egyszóval, sokkal célszerűbb egy jó szokással kezdeni, mint száz jó szokást elsorolni tudni és megismerni. Ezért nincs az erkölcstan könyv nélkül betanulásának valami látható fényes eredménye, szoktatni kell magunkat is, de különösen gyermekeinket a jóra, nem annyira tanítani azt, a mi jó és nemes.

Mindezekből már kitűnik a jó szokásoknak rend-

készi állás nyibusának felette nagy ártalmára lesz. Az új törvénykönyvben tehát a fegyelmi eljárást úgy kell megconstuálni, hogy a nyilvános, hivatalos, szigorú eljárást, egy discret, baráti jellegű előzze meg; ennek a következő hasznait állapítja meg az én véleményem: a kölcsönös, bizalmas, baráti felvilágosítás a megbélyegző nyilvános eljárásnak elejét veheti; a szeretetteljes intelem kisebb, tehát nem decretálható, de mégis a bűn útján való fokozatos előhaladás ösztönénél fogva veszélyes erkölcsi botlások esetében a vétkezőt ideje korán kijózanítja és jó útra tereli; a büszke biztonságban vétkezőt figyelmezteti, hogy élete szemmel tartatik. Ennek az eljárásnak sikertelensége esetén lenne aztán megindítható a nyilvános fegyelmi eljárás. Az előzetes eljárás úgy volna szervezendő, hogy évenként váltakozva minden egyházmegyében 2—2 lelkész kísérvé figyelemmel lelkészársainak erkölcsi életét; kik eskü alatt fogadnák szent kötelességül a lelkiismeretes eljárást ennek az ügynek kezelésénél, mely erkölcsi kihatásában úgy az egyesre, mint a közre óriási horderejű. Természetes, hogy a paritás elvénél fogva itt a különböző hivatali fokozatoktól teljesen el kellene tekinteni.

A lelkész hatásának kulcsa a tiszta erkölcs, mely előtt még az ellenség is tisztelettel meghajol. Krisztusnak szolgálja, ki ennél fogva szolgálja az igazságnak is, mindenki szeretetét nem nyerheti meg; mert a jónak jó, a rossznak mindig rossz leend; ne is az iránta nyilvánuló ál-

kívüli beese és fontossága; kitűnik, hogy jó szokások nélkül, következetes, tiszta, határozott jellemű ember senki nem lehet. Arra kell tehát a gyermekeket és magunkat nevelnünk, hogy a jó bennünk szokássá váljék. *Consuetudo fit altera natura*, — a szokás természeté válik, — mondja a latin példabeszéd. Ha a jót megszokjuk nem is tudunk rosszak, gonoszak lenni.

Mindez azonban az emberre, mint egyénre vonatkozik; ámde vannak nemcsak egyéni, hanem társadalmi, nemzeti szokások is, a melyek nem kevésbé figyelemre méltók és nagy jelentőségűek. Az állandó szokásokban domborodik ki és jelentkezik a nemzetek jelleme is. Az egyenlő szokások, erősebb köteléket képeznek egy nemzetnél, az eszméknél, a közös céloknál, az egy főcél, egy törvényszék és alkotmányánál. Az eltérő szokások jobban elszigetelik egymástól a nemzet fiait, mint a különböző érdekek, különböző politikai és vallásos nézetek. Az ember előtt, sokszor nevelésnek, sokszor visszatartónak tűnnek fel, az előtte ismeretlen szokások. Jó szokások nélkül nincs nemzeti jellem, nincs nemzeti élet. Azért oh édes magyarom! ragaszkodjál te is őseid, atyáid jó szokásaihoz, légy magyar háztartásodban, ruházódásodban, mulatozásodban, gyászodban, gondolkodásodban, hogy még ha idegen népek közé vet is mostoha sorsod, magadvisedről, beszédedről, gondolkodásmododról, mindenki rád ismerjen és ezt mondja: ez bizonyosan magyar ember.

talános szeretet legyen előtte a babér, melyért küzdeni kell; mert hiszen „*jaj neki, ha mindenkinek jót mondanak felőle*,” hanem a tisztelet, melyért nem kell mosolyogni, nem kell hajladoxni, nem kell csuszva-mászva hiu kegyet vadászni; mert a tisztelet az erkölcsi életet elementáris következással követi. A tisztelet, címében is benne foglaltatik, mint állása méltóságának alapfeltétele. Soha ne téveszsze szem elől, hogy ő hegyen épített város, melyre a völgyből egész sereg figyel; melyben égi kincsek tárháza van. Az ő erénye hatásában ezerszeres az erény; az ő bűne hatásában ezerszeres a bűn az Idvezítő mondása szerint: „*Jaj néked Korazin! Jaj néked Bethsaida! mert ha Tirusban és Sidonban lettek volna azok az Isteni erők, melyek te benned lettek, régen zsákban és hamuban űlve megtértek volna. Annakokáért Tirusnak és Sidonnak tūrhetőbb lészen állapotja az ítéletben, hogynem néktek.*” (Lukács X. 13. 14.)

H.-Szoboszló, 1902. X/8.

Dr. Ballasár Desső
ev. r. f. lelkész.

TANÜGY.

A tiszántuli egyházkerület gymnásiumának 1901/2. évi értesítőiről.

A tiszántuli egyházkerület 10 gymnásiuma az utóbbi pár évtized alatt oly rohamos fejlődésen ment keresztül, a melyet azelőtt remélni sem mertünk. Tagadhatatlan, hogy a nagy foku fejlődésben, különösen pedig a még eddig csonka állapotban levő gymnásiumok kiegészítésében az államsegélynek van legnagyobb része, minek fejében az állami befolyás ezen gymnásiumokra tényleg kiterjesztett. De az is bizonyos, hogy az államnak jelenleg semmi veszedelemmel nem járó befolyása árán az államsegélyes gymnásiumok a fejlődésnek olyan fokára emelkedtek, a melyenre e nélkül nem lettek volna képesek, sőt valószínű, hogy ezen gymnásiumok a kor fokozott igényeinek eleget tenni nem lévén képesek a hanyatlás stádiumába jutottak volna.

És hogy állunk most? Immár oda fejlődtek a dolgok, hogy egyházkerületünknek idestova 10 teljes gymnásiuma lesz. Holott még pár évtizeddel ezelőtt felénél több csonka állapotban volt. Ma már csak 3 gymnásium van kiegészítetlenül, de ezek kiegészítése is befejezett tény, a mennyiben a böszörményi gymnásium már tényleg megnyitotta VII-ik osztályát, a nánsi gymnásium szerződés tervezetéhez a király hozzájárult, a karcagi gymnásium szerződésének a megerősítése is bizonyos.

Az értesítőkből közölt adatok hiányosak több intézetnél¹. Éppen ezért nehéz az értesítők nyomán helyes képet alkotni különösen az intézetek felszereléséről, mert legtöbb intézet csak a könyvtárak és szertárak

¹ A karcagi gymnásiumtól nem kaptunk értesítőt.

évi gyarapodásával számol be, de nem közöl ezekről összegező kimutatást. Pedig a szülékre és a közönségre nézve egyik legtanulságosabb fejezet volna. Még hiányosabb, sőt legtöbb értesítőben említve sincs az intézet évi bevétele és kiadása, pedig az is érdekelné a közönséget, hogy az egyes fentartótestületek milyen áldozatkészséggel igyekeznek a kor igényeinek eleget tenni.

Legtöbb intézetben a református vallású növendékek vannak tulsúlyban, de több intézetünkben a más felekezetű tanulók jelentős számaránnyal bírnak, sőt Békésen meg a más felekezetű tanulók vannak többen. Utóbbira nézve nem azt akarjuk állítani, hogy felekezeti pénzen idegen vallásúakat nevelni céltévesztett dolog, sőt óhajtánánk, hogy minél több más vallású tanuló neveltessék a mi iskoláinkban hamisítatlan református szellemben. A tanulók létszáma s a reformátusok számaránya összehasonlítható a következő adatokból: Debrecenben volt 694 tanuló, közte 652 ref. Szigeten 243 tanuló 101 ref. Vásárhelyen 256 ref. 134, Szatmáron 292, ref. 219; Kisujszaláson 219, ref. 118. (kik különben a táblázatban nem értjük mi okból, az ötödik rovatba kerültek, miután az első rovatot a katolikusok (!) occupálták); Mezőturon 267, ref. 182; Békésen 161, ref. 78, Bősziorményben 143, ref. 125, Nánáson 129, ref. 95.

Mint a m-szigeti értesítő kifejezi, a felekezetek különfélesége éppen nem szolgál előnyére a tanítás folytonosságának és egyöntetűségének, mert a nem egyszerre eső ünnepek miatt a tanítás menete minduntalan megzavartatik, úgy hogy egyeseknél a legiparkodóbb igyekezettel is alig alig, vagy éppen nem vagyunk képesek a hézagossá vált studiumot egyöntetűvé tenni.

A legtöbb gymnasium növendéke helybeli, de van több gymnasium, a hol a vidékiek vannak nagyobb számmal. Így Debrecenben csak 286 a helybeli, ellenben 363 a vidéki; világos bizonyosságul a debreceni ref. főgymnasium messze kiterjedő vonzóerejének. M.-Szigeten 121 a helybeli, H. M. Várshelyen 160. Kisujszaláson 88, Mező-Turon 141, Békésen 128, Nánáson 87.

A növendékek közül úgy látszik, első sorban a magyarok keresik fel iskoláinkat, a nemzetiségek óvakodnak tőlünk, mert még a nemzetiség lakta vidéken is feltűnően kevés más nemzetiségű tanuló van iskoláinkban. Máramaros Szigeten is csak 20, H.-Vásárhelyen 22, Békésen 9 más nemzetiségű tanuló volt.

Az előmenetel statisztikája is érdekes. Különös figyelmet érdemel a — különösen a szülék által nagy előszeretettel tárgyalt bukási statisztika. Sokan gondolkoznak úgy, hogy nem a tanulók nagy száma, hanem a bukottak számának csekély volta képezi a legfőbb bizonyítékát valamely intézet nevelő hatásának. Ebben van is valami igaz. De óvakodjunk az itt közlendő százalékszámokból általános szabályt állítani fel, mert ne feledjük azt, hogy a bukási percent nagyon sok mellék körülménytől függ. Még az is megesik, hogy ugyanazon intézetben némelyik évben több nagyon jó osztály van, míg másik évben több rossz osztály kerül össze. Igaz ugyan, hogy legtöbbször végig jó marad az első osztályban jól induló osztály, de figyelembe veendő, hogy minden évben egy osztály távozik el s egy új osztály jön, melyek a százalékot sokszor nagyon megváltoztatják. Annak is voltam már tanúja, hogy olyan osztályban, a melyben sok gyenge és kevés jó tanuló van, még a jobb tanulók általános színvonala is alább száll, úgy, hogy ezen osztály jobb tanulói más jobb

osztály tanulói közt legalább is egy fokkal alább volnának osztályozandók. De ezekből viszont nem következik, hogy a bukási statisztika ne képezhetné, mértékét valamely intézet nevelő képességének, mert hosszabb időköz, pl. egy évtized bukási statisztikája már irányadónak vehető e tekintetben.

Még így is fentmarad egy körülmény, melyet figyelembe kell venni s ez az, hogy a mérték, melylyel az egyes intézetek mérnek, nem szabályozható, s mint a tapasztalat megmutatja, valahányszor más intézetekből jött tanulókkal van dolgunk, a mérték nemely helyen igen alacsony, másutt ellenben magasabb.

Ezek előrebocsátása után közlöm az egyes intézetek bukási százalékát. Debrecenben bukott az összes tanulók 20%-a, Szatmáron 15.8%, Nánáson 17%, Bősziorményben 32%, Békésen 19%, M.-Szigeten 15%, Mező-Turon 23.13%, H.-M.-Vásárhelyen 21%.

Ugyancsak az előbb elmondottakra való hivatkozással közlöm az érettségizők bukási százalékát. Debrecenben bukott 24%, Békésen 27%, H.-M.-Vásárhelyen 32%, Mező-Turon 5%, Szatmáron 12%, Kisujszaláson 37%.

A tanuló ifjuság közt uralkodó egészséges közszellem bizonyítékai a minden intézetben fennálló különféle ifjusági egyesületek. Önképzőkör mindenütt van, pályakérdéseket is tűznek ki — csekély eredménnyel, vagy éppen eredmény nélkül. Ezért konstátálta egyik ingyik intézet igazgatója, hogy az előző évek szép eredményeivel szemben az utóbbi évek hanyatlást mutatnak, alig érkezik be pályamunka. Vajjon több más ok mellett nem képezi-e ennek a jelenségnek egyik okát az a körülmény is, hogy a tömérdek ifjusági egyület szétforgácsolja az ifjuság erejét, az „alkotmányos küzdelmek” pedig elvonják a tanulók figyelmét a fő céltől. Én azt hiszem, hogy ez a körülmény is megfontolandó. Legtöbb intézetben van zenekör, énekkör, ifjusági segítő egyesület, gyorsíró kör, tornakör, néhol külön vívó és még más körök. Taníttatnak ezenkívül a szabadkézirajz, és francia nyelv.

A vallásos nevelésről külön fejezetben számolnak be az értesítők. Örömmel olvassuk, hogy az ifjuság számára minden intézetben van már külön ifjusági istentisztelet, a tanulók imával kezdik és végzik munkájukat és évenként két ízben tanáraik vezetése alatt urvacsorát vesznek. A vallásos érület emelkedésének tulajdoníthatjuk azt a jelenséget is, hogy több intézet növendékei szegény egyházak segélyezésére vagy más egyházi célra gyűjtést rendeztek magok közt.

A hazafias ünnepélyeket minden intézet megtartja, és pedig a közönség belevonásával.

A torna intenzivebb tanítására nézve legtöbb intézet tesz minden évben valami újat. A játékdélutánok rendszeresítésére is több intézet intézkedett. Minden intézet rendezett helyi tornaversenyt, úgy mint a Miniszter elrendelte,

Az iskola egyik legnehezebb feladata a fegyelmezés, melyet igen sok esetben megnehezít az a körülmény, hogy a tanulók idejük jó részét nem az iskola falai közt, hanem azon kívül töltik el, a hol sok esetben lerontják azt, a mit az iskola épít. Az iskolai fegyelmezés csak úgy érne valamit, ha a szüleikhez támogatná az iskolai fegyelmezést. De hogy mennyi akadály gördül az ifjuság fegyelmezése elibe, erre nézve idézem egyik intézetünk igazgatójának eme, — bizonyára jogos indokból eredő — nyilatkozatát: „A fegyelem akadályai sok esetben a rosszul megválasztott kosztáz, a hol talán az olesóság miatt a különböző

osztályu és kora, kellő felügyeletet nem nyerő tanulók egész csoportja zsufolódik össze és rontja egymást testileg, lelkiileg, a hol lelkiismeretlenül állítják ki a hamis igazolvány okát a tanulók könnyelmű mulasztásának leplezésére. Már az idén is felemeltük szavunkat, üldözni fogjuk a jövőben is úgy a tanulók, mint a szülők jól felfogott érdekében.

Azt hiszem, hogy hasonló állapotok másutt is vannak, tehát a „kosztházak“ megválasztását ellenőrizni nagyon is szükséges minden intézetnek.

Az ifjúság fegyelmezése is fontos. Tagadhatatlan, hogy a nagy létszám megnehezíti, a kis létszám pedig megkönnyíti a fegyelmezés munkáját. De az értesítők statisztikája még sem azt a tanúságot nyújtja, hogy kisebb létszám mellett minden intézetben kisebb azon tanulók száma, a kik a magaviseletből alacsonyabb érdemjegyet kaptak. Sokat tesz a mérték különfélesége is mindenesetre, de nem tévesztendő szem elől azon körülmény sem, hogy míg egy bizonyos évben egyes osztályok „sőt az egész intézet növendékei fegyelmezettek, addig már másik évben néhány rossz magaviseletű tanuló egész osztályok magaviseletét tönkre teheti, sőt az ilyen tanulók az intézet többi osztályainak növendékeire is nagy hatással vannak. Itt közlöm az egyes intézetekben szabályszerű és kevésbé szabályszerű osztályzatot nyert tanulók százalék számát. Szabályszerű magaviseletű volt Debrecenben a tanulóknak 11.5% a (kevesbbé szabályszerű 1 tanuló, kizárattott 1), Mező Turon szabályszerű 20.59%, kevésbbé szabályszerű 1.51%, Szatmáron szabályszerű 15%, Kisujszálláson szabályszerű 19%, kevésbbé szabályszerű 2%, Nánáson szabályszerű 11.9%, Szigeten 14% szabályszerű, 0.8% kevésbbé szabályszerű, Hódmező-Vásárhelyen szabályszerű 12%.

A fegyelemhez tartozik az is, hogy az igazolatlan órák száma mily nagy valamely intézetben. Örömmel konstatálhatjuk, hogy az igazolatlan órák száma sehol sem túl nagy, sőt néhol feltűnően kevés, így pl. Szatmáron és Nánáson csak 7 az összes igazolatlan órák száma.

Gymnásiumaink a szegényebb sorsu tanulók tanulását a különféle alakban nyilvánuló segélyekkel nagy mértékben elősegítik. Sajnos, hogy még több gymnásiumunk internátussal ellátva nincs, de még az ilyen intézetek is tekintélyes összegre rugó segélyt és ösztöndíjat osztanak szét a tanulók közt. Legelső helyen áll e tekintetben természetesen Debrecen, mely 101 tanuló, lát el bentlakással, 160 tanuló pedig a tapintézetben élmez, a pénzértékben felszámítható ösztöndíjak és segélyek összege 11,952 k. 69 f. Mező Turon jutalmak és ösztöndíjak címén 5698 korona adatott ki, Szatmáron segélyek és jutalmazás címén 3829 k. 26 f. osztatott szét, mihez hozzászámítva a jótétemény számbamenő instructorságokból befolyt 2184 k.-t. összesen 6805 k. volt a segélyezés összege. Kisujszálláson, Böszörményben és Nánáson körülbelől 1000—1300 korona volt a segély.

Ugyancsak a segélyezéshez számítható a tandijmentesség is. Intézeteink szép összeg tandíjat engednek el. Legelső helyen áll itt is Debrecen, a hol összesen 6150 k. tandíj engedtetett el, Szigeten 1400 k. legtöbb intézet azonban a fentebb elsorolt segélyezési összegbe számította be.

Néhány intézetünkben szokásos az év végén a tanuló ifjúságnak tanulmányi kirándulásra vezetése. A fentartó testületek segélylyel járulnak a szegényebb ta-

nulók költségeinek fedezéséhez. Óhajtható volna, hogy a tanulmányi kirándulások minden intézetben rendszeresséne.

(Folyt. köv.)

KÖZÉLETÜNK.

Gróf Tisza István beszéde.

(Elmondotta a Máramaros-Szigeten 1902. október 2-án tartott főgondnoki beiktatási ünnepélyen.)

Mélyen tisztelt Igazgató-tanács!

Engedjék meg, hogy röviden, de szívem mélyéből mondjak hálás köszönetet úgy e tisztelt igazgató-tanácsnak, mint az egyházmegye közönségének azon megtisztelő bizalomért, mely a közhasznu működésnek újabb tágas mezejét nyitja meg előttem.

A hála és megtiszteltetés érzete hatotta át keblemet akkor is, midőn e tisztség elfogadását illetőleg előzetesen megkérdeztem. És mégis, csak némi habozás után határozhattam el az igenő válaszra magamat. Haboznom kellett, mert lelkiismeretbe vágó dolognak tartom olyan feladatra vállalkozni, melyről nem tudhatjuk, hogy a vele járó munkát elvégezhetjük-e; és valóban komolyan fontolásra kellett vennem, szentelhetek-e ez új tisztségem kötelességeinek, ha nem is annyi időt, a mennyit szeretnék, — mert ez fájdalom nem tartozik a lehetőségek sorába — de legalább annyit, a mennyi vastag kötelességmulasztás nélkül feltétlenül szükséges.

Ez volt oka habozásomnak s bizonyára nem az, mintha ez az ügykör nem vonzott volna.

Vonzott első sorban mint magyar embert, mert hiszen nincs ép, józan észszel bíró magyar hazafi, ki méltányolni ne tudná azt a hivatást, melyet a magyar cultura a magyar szellem e gőcpontjának itt hazánk e végvidékén be kell töltenie. És be is tölti azt a szó legteljesebb és legnemesebb értelmében, mert betölti aként, hogy rokonszenvet ébreszt, vonzerőt gyakorol s ápolja a kölcsönös becsülésnek és bizalomnak, az igaz hazaszeretetnek azon aranyszálait, melyek kell, hogy egybefűzzék, vallás és nemzetiségi különbség nélkül ez ország minden polgárát.

De vonzott e feladat mint protestánt is. Hiszen a protestantismus kezdettől fogva össze volt forrva a cultura a közoktatás ügyével s össze lesz azzal forrva minden időnkig.

Alig veti meg lábát az új vallás hazánkban, máris korszakot alkotó föllendülést teremt a közoktatásügy terén. Ifjaink mondhatni tömegesen látogatják a külföld tanintézeteit s szélesebb látkörrel, új eszmékkal gazdagon térnek meg onnan. De ez nem elég: azon nagy férfiak emlékéhez, kik karddal és államférfiúi bölcseséggel alapítják és védik meg vallásunk szabadságát, oly főiskolák alapítása is fűződik, melyek a korokban elérhető legmagasabb tudományos színvonalon állva vezérszerepet játszanak a hazai tudományosság terén. Mélyebb és szabadabb szellemük az egész magyar nemzet szellemi életére hatalmas befolyást gyakorol s nemzetünk gondolat és érzelmi világában eltörölhetlen nyomokat hagy hátra.

Ez az egyik nagy szolgálat, mit a protestantismusnak köszönhet nemzetünk; vallásunk missiójához tartozik, hogy uttörő és fáklavívó legyen a közművelődés

terén. E szerepről a jövőben sem szabad lemondanunk; szomorú és reménytelen sülyedés volna az, ha begyepesedni, ha elporlani hagynók azon mélyebb barázdákat, melyeket a protestantizmus szántott a magyar cultura mezején. Kell hogy abban a nemes versenyben, mely a közoktatásügy terén napjainkban kifejtett, a mi tanintézetünk az első sorban küzdjenek a jövőben is.

Erről a hivatásról egyházunknak nem szabad abdikálnia, nem még azon rendkívüli nehézségek dacára sem, melyeket az élet fejleményei éppen korunkban gördítenek utunkba.

Az a rapid átalakulás, mely a magyar államot és társadalmat forradalmi gyorsasággal ragadta ki a patriarchalis viszonyok tespedő légköréből s állította a modern élet megoldást kívánó összes problémái elé, közoktatásügyünket sem hagyhatta érintetlenül.

Rohamosan nőttek az igények, szaporodtak a kiadások. Iskoláink anyagi dotációjának ilyen arányokban való emeléséhez hiányzott az anyagi erő. Elmaradtunk tehát anyagilag és — nem szabad e keserű igazság előtt szemet hunynunk — kezdtünk elmaradni iskoláink szellemi színvonalát tekintve is.

Nehéz krízis órája ütött tanintézetünkre nézve; annyival nehezebb, mert a nélkülözhetlen anyagi előfeltételek megteremtéséhez saját erőnk merőben elégtelennek bizonyult. A kibontakozásnak nem volt más útja és nem is lehetett, mint az, hogy a nélkülözhetlen segínyt az államtól nyerjük meg oly feltételek mellett, melyek lehetőleg kevésbé érintsék önkormányzatunk lényegét.

Ez utat sikerült is megtalálnunk s mint éppen a szigeti főiskola örvendetes példája is mutatja, saját erőfeszítésünk s az államsegély együttes erejével megszereshetjük egy új, egy jobb korszak anyagi eszközeit. De azért nehézségekkel teljes átmeneti korszakban vagyunk ma is, mely fokozott köteleességteljesítést, ernyedetlen kitartást és áldozatkész buzgalmat kíván anyagi és szellemi téren egyaránt.

Ebben a nemes munkában kívántak részt juttatni az én számomra is. Legyenek meggyőződve róla, hogy a gondjainkra bizott szent ügy iránti teljes odaadással szegődöm munkatársokul és boldog leszek, ha annak idején azt érezhetem, hogy tehettem annak némi szolgálatot.

Kettős cél áll előttünk: építés, fejlesztés az anyagi téren, de egyúttal pihenést nem ismerő emelése a szellemi színvonalnak, gazdagítása az erkölcsi tartalomnak. Sikert csak úgy remélhetünk, ha e kettős törekvés minden tényezőben, de első sorban, kik ez iskola alkotó elemeit képezik odaadó támogatásra talál.

Erre kérem mindenekelőtt Önöket, e főiskola tisztelt tanárai.

Legyenek Önök a tudomány hivatott munkásai; legyen az Önök tudománya alapos, igaz és szabad. De ne feledjék, hogy az Önök nemes életpályájának a tudomány művelése csak egyik célját képezi: talán még szebb, még nemesebb hivatásuk az, hogy embert neveljenek az élet számára.

Az iskolában nyújtott pozitív ismereteknél — bármily fontosak is azok — még a tanítás terén is fontosabb, hogy az értelem erejét, a gondolkodási és ítélőképességet, a komoly szellemi munka szeretetét költse fel és ápolják a gondjainkra bizott ifju nemzedékben. De mindenek fölött áll az a befolyás, mit az iskola az ifjuság jellemére gyakorol.

Az iskola egész szervezete és szelleme, a bánásmód, melyben tanáraitól részesül, a példa, melyet ta-

nárainak eljárása tár elé, az ifjuság egész egyéniségére kitörölhetetlen befolyást gyakorol. Itt kell fel vennünk a harcot a napjainkban fájdalom annyira terjedő szellemi és erkölcsi frivolság ellen; azon fellogás ellen, mely a látszatot a lényeg fölé helyezi, mely az élet célját külső sikerekben s emberi hivatásunkat abban véli megtalálni, hogy több, kevesebb szerencsével és lehetőleg ép bórral ügyeskedjünk át az élet nehézségein.

Töltsék be az ifjuság fogékony lelkét komoly és nemes tartalommal. Csepegtessék belé az életnek s emberi hivatásunknak igaz felfogását, ébresszék fel a kötelességérzetet s nem mondom, hogy felébresszék, — mert hála Istennek él az a magyar ifjuság lelkében — de ápolják, fejlesszék és vezessék helyes irányban a haza- és szabadságszeretetet.

És itt kell már most Önökhöz fordulnom ifju barátaim, ez intézet tanuló ifjusága. Nyissák meg lelküket az iskola értelmi és erkölcsi tanítása előtt. Törekedjenek becsületes, férfias törekvéssel magas célok felé s ne feledjék, hogy e hazának mindnyájunk egész erejére van szüksége.

Tanulták önök nemzetünk ezredéves történelmét. Merítették-e azt a tanulságot belőle, hogy az Istennek valóban választott népe a magyar, de nem abban az önző értelemben, mintha a gondtalan élet, az olesó kényelem adatott volna osztályrészül. Oh nem! E maroknyi nemzetet a gondviselés egész életén át oly feladatok megoldása elé állította, oly világtörténelmi missió betöltésére hívta el, melynek meg nem felelhetett volna s elpusztult volna az avval járó veszélyek között, ha e nagy célok szolgálatában nem tudta volna megfeszíteni polgáraink összes anyagi, szellemi és mindenekfelett erkölcsi erejét. És ez nemcsak a multban volt így. Nézzenek körül. Hát vajjon a mi napjainkban is nincs-e szükség mindnyájunknak tettekben nyilvánuló hazaszeretetére, ha a nemzetünkre tornyosuló vészfelhőkkel sikerrel kívánunk megküzdeni?

Ennek tudata töltse be ifju lelküket, ez irányítsa vágyaikat magas célok felé, ez adjon kitartást a munkához, a küzdelemhez, ebből merítsék azt a tettekre valódi idealizmust, mely nemcsak nagy tettek rugója nagy időkben, de megkívánja tőlünk, hogy hiven teljesítsük a közélet hétköznapi munkájával járó kisebb nagyobb kötelességeket is.

Ez idealizmus magas célok kitűzésében s e célok felé való becsületes törekvésben, de nem abban áll, hogy szemet hunyjunk azon nehézségek, akadályok és veszélyek előtt, melyeket az élet rideg valóságai gördítenek utunkba.

Önöket itt hazánk e vadregényes szép vidéken hatalmas hegységek veszik körül. Nem próbálták soha valamelyik az egész vidék fölött uralkodó sziklacsucot megmászni? A cél ott van ugy-e fenn a magasban felettünk s a lelkünkben égő vágy felé, a magasba hajt. De azért az egyenes uton csak a képzelődés röpké szárnyain emelkedhetünk oda. Ha valóban el akarjuk érni célunkat, hány utunkba eső sziklafalat kell megkerülnünk, hány vízmosásba kell leereszkednünk, mily szívós küzdelmet kell folytatnunk az utunkat álló akadályokkal. Nem földre szegzett tekintettel kell e egész figyelmünket, egész erőnket utunk nehézségeinek legyőzésére fordítanunk, és vajjon minő sors várna reánk, ha ezeket elhanyagolva elvakultan rohannánk célunk felé? Összeuzott tagokkal találnának meg ugy-e valamely hegyszakadék mélyében s e célunktól örökre távol esve nyomorékul tengődhetnénk tovább.

Igy van ez életünk nagy céljaival is. Mentől ne-

mesb a cél, mentől igazabb és komolyabb a vágy, mely felé hajt bennünket, annál féltőbb gonddal kell az utunkban álló akadályokra fordítnunk egész erőnket, egész figyelmünket. Fejleszténünk, edzenünk és egyesítenünk kell a rendelkezésünkre álló erőt; óvatos kézzel kell minden nehézséget elhárítanunk s kerülnünk mindent, mi a miénknél erősb s így általunk le nem győzhető erőket hívna ellenünk sorompóba.

Igy, csakis így leszünk valóban hivek lelkünk ideáljaihoz. Így tehetünk azoknak igaz szolgálatot. Nagy célokat, nagy eszméket sikerrel szolgálni csak az élet rögzős utain lehet.

Ne feledjék ezt soha, ifju barátaim, és azt se feledjék el, hogy a haza és szabadság ügye nem azt kívánja önöktől, hogy ma szálljanak tetteleg a gyakorlati élet mezején sikra érette.

E szent ügy szolgálata nem üres declamatiót, nem gyermekes és meddő tüntetéseket, de sikeres munkát kíván. Ehhez pedig komoly előkészületre van szükség, alapos tanulmányra s gondos kifejlesztésre lelkünk erőforrásainak és jellemünknek. Önök hivatását ma az előkészületeknek az erőgyűjtésnek ez a valóságos, de nemes munkája képezi. Mentől igazabb lelkesülés hevíti keblüket, mentől türelmetlenebbül ég a tettvágy szívében, annál nagyobb erélyvel és kitartással szenteljük mai kötelességeiknek egész erejüket, hogy majdan, ha a cselekvés órája üt — kiki saját meggyőződése, lelkének sugallata szerint — hiven és eredményvel szolgálhassák hazájukat.

Addig is pedig szeressék az az iskolát, mely erre a hazafias munkára akarja önöket nevelni, és szeressék egyházunkat, mely e tanintézetet oly súlyos áldozatokkal tartja fenn.

Isten áldása kísérje becsületes komoly munkájukat.

A beregi ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

Az elnökségnek, egyáltalán az egész tisztkarnak lejárván a 10 éves mandátuma, úgy gondoltuk, hogy már csak a jövő bizonytalansága, — bizonyos kíváncsiságnál fogva is nagyobb számmal fognak a tagok összegyűlekezni, mint más alkalommal. Az e napon, — Október 2. — való elmaradásnak okát némileg meg tudjuk érteni, miután a hosszas szárazság után épp e napon eredtek meg bő mértékben az ég esatornái; de hogy egyetemes lelkészi értekezletünk iránt, holott pedig az, az általános óhajnak megfelelőleg épp vásárnapra okt. 1. volt kitűzve, — miért tanusítanak sokan oly kevés érdeklődést, hogy azt, — immár 3-ad ízben most se lehetett megtartani: ez igazán érthetetlen. Sok minden, kisebb-nagyobb bajainkat lehetne ezen megbeszélni, bizonyos dolgok felett eszmét cserélni, használnán vele úgy az egyetemesnek, mint az egyedeinek, ha azok az egyedeik úgy akarnák. Így aztán csak a választmány vette bírálát alá az egyes lelkészi köröktől beérkezett javaslatokat, terjesztette pártolólá az Imre József-féle javaslatot az e. m. közgyűléshez, kikötve azonban, hogy annak I. pontja illesztessék be a mi presbyteri szervezetiünkbe. Ellenben a tiszaháti és borzsaparti köröknek azon javaslatát, hogy a lelkész beiktatásokat egyházi és vil. tanácsbíró végezze, mellőzze azon egészen helyes indokolással, hogy egy lelkésznek, illetve az ünnepélynek az értékéből nem von az le legkisebbet sem, ha ezen tisztet nem tanácsbíró, hanem csak is egy vele egy rangú collegája végzi, hiszen az apostoli korban se történt ez másképpen. Ha-

sonló sorsa volt a munkácsi kör azon indítványának is, hogy végre valahára kéressék fel a zsinat egy „szolgálati pragmatika“ Lélesztésére, hogy tudná mindenki, első sorban a belhivatalnokok: mi az *enyém* és mi a *tied*. Századok óta csak általános phrásisok állanak e tekintetben rendelkezésünkre, melybe mindenki azt magyarázhatja, a mi neki tetszik; nem csak, hanem o'vassa el bárki is Zs. t. 102. §. első szakaszának utolsó sorait s utána a 448-at, be fogja látni, hogy a kettő között határozott ellentmondás van, mely javítást igényel. A választmány többsége azonban „bár elismerte az érvelés helyességét, nem tartja tanácsosnak e kérdést bolygatni, miután az . . . darázs-fészek! . . . Azon meg határozottan megbotránkoztak, hogy *Bary Sándor* collegánk a mai egyházlátogatási rendszeren kívánt javítani, azt célozván egészen helyes indítványra, hogy bár elismeri a tanácsbírák mostani segédeinek teljes hivatottságát, de kifogásolta azt, hogy ezeket ők magok választják ki; no meg aztán a visitationális mód ellen is volt némi-némü kifogása. Indítványát félreanyagazzák, mint már említém, rossz néven is vetiék, pedig hát ő nem akarta a régi fundamentumot kihányni, csupán csak a tetőzetten egyet-mást javítani! . . .

Ilyen eszmecsere után kezdődött meg aztán más nap a közgyűlés, melynek 55 pontból álló tárgysorozata pár kivétellel helyi érdekű, a nagy közönséget nem igen érdekli. Az egyháziasságnak, az áldozatkésztségnek mindenestre fényes tanubizonyosága az, hogy Csaroda, Munkács, Bátor, M.-kaszony, M.-Jánosi, Bótrágy, Csetfalva, Hete, Macsola, Ilosva, templomát, tornyát, lelkészi-, tanítói-lakát javítja, vagy egészen újból építi s hogy egy pár helyen a hivek a saját erejükből igyekeznek a II-ik tanítói állomást sok nehézségek közt felállítani. A szigeti lyceumnak azonkérelme, hogy legátusaikat fogadják el, kiadatott az egyes egyházaknak azon utasítással, hogy az illetők szándékaikat az iskola igazgatójának jelentsék be. Főt. püspök ur intézkedésével *Nagy Ferencz* debreceni theologus Súranyban s-lelkészül alkalmaztatott. Új tanítókul beerősítették, az esküt is is letették: *Kovács Lajos B.* Rákosra, *Bodák Ferencz* Fornosra és *Tariska Kálmán* Gutra.

A mit előbb kellett volna említenem, az esperes megnyitó beszédében, jelentésében is az igazi fájdalom hangjain emlékezett meg *Szabó János* és *Szabó Károly* esperesek elhunytáról, a részvétet a közgyűlés is osztotta, megbizta az esperest, hogy az illetők hozzátartozóinak levélben is tolmácsolja. *Szentimrey József* e. m. főjegyzőnknek a közgyűlés „közönséges egyh. beszédeinek“ a kiadására 200 koronát szavazott meg segélyképen, sőt a hü munkálkodónak kölcsönül előlegezte a költség többi részét is. Következettve abból a 3 beszédből, a mit a munkácsi kör értekezletén bemutattott, úgy gondoljuk, hogy az egyházmegye dicséretre méltó áldozatkésztségét nem fogja méltatlanra pazarolni, iróasztalának a kincse egyházi beszéd irodalmunkban nem fogja az utolsó helyet elfoglalni.

Az esperesnek s egyáltalán az egész tisztkarnak a betérjesztett lemondása után Bana Ferdinánd n.-bégányi lelkész fejezte ki az e. m. nevében köszönetét a hü munkálkodásért, végezve szavait azzal a francia közmondással: „Le roi est morte“ . . . Lemondott a tisztkar, éljen a tisztkar! De hát vajjon úgy lesz-e? Az a nyomasztó szélesend vajjon nem fog-e egy épp olyan viharral kitörni, mint a hogy ezelőtt 10 évvel? Az arcoknak a kérdőjeleire az egyházmegye gondnoka adta meg az általa adott közebeden a választ.

Szokása szerint beszédét azzal a találó hasonlattal kezdte, hogy a világon miként tudjuk a házassági szövetségeket két félek: u. m. 1. a melyek szerelemből és 2. a melyek kényszerítésből kötöttek. Am amazok azért lehetnek szerencsétlenek, viszont ezek szerencsések. „Senki se mondhatja, hogy a mi házasságunk az én elnöktársammal ezelőtt 10 évvel szerelemből kötött volt, és ime mi mégis boldogok voltunk, megszerettük egymást, úgy hogy ezt a házassági szövetséget nem kívánom, és nincs is okom felbontani.” Már is eltűntek az arcokról a kérdőjelek, mikor pedig felállott utánna a legegységesebb egyén, *Kallós Tivadar*, és kifejezte azon óhaját, hogy e. megyénk vezetése ezután is a kipróbált kezébe legyen letéve: mindenki azon tudattal tavozott el, hogy e. m. nyugalma nem lesz egy áldástalan küzdelemmel felforgatva, s a november 15-ig beadandó szavazatokból a küldöttség *egyhangu* választást fog megállapítani!

Sütő Aron,
gáti ref. lelkész.

Adakozásra való felhívás.

Kegyes Jóltevők!

Régtől epeszt bennünket az a forró vágy, hogy megrongált templomunk tetőzetét kijavítsuk, lakhatatlan, romban levő lelkészlakunk helyett pedig egészen újat építsünk; de fájó lemondással kell belátnunk, hogy maroknyi, eladósodott gyülekezetünk ezt az óhajtott reát váró célt saját erején megvalósítani sohasem bírja.

Kicsiny gyülekezetünk a községtől távoli tanyákon lakó vándor eseléséggel együtt 600 lélekből áll, a melyből 150 lélek képezi a valódi egyház fenntartó elemét: ez az a 31 elszegényedett család, a mely a községben él, az uradalmi birtokok feles munkálásából tartja fel magát: erre nehezedik az egyház fenntartási összes teher.

Ezek közül 8 család fizet 30 korona állami adót, 12 család fizet 20 koronát, 9 család 10 koronát, a többi szegény zsellér a eseléséggel együtt semmit sem fizet.

Hiveink ez időszerinti összes tartozása 30—32000 korona, az egyházi adó az állami adónak 121%-ját képezi.

Községünk képe a következő: gör. katolikus 820, róm. kath. 615, ev. ref. alig 600, izraelita 218, összesen 2253 lélek.

Ezek közül a mi felekezetünknek van legmostohább helyzete — anyagilag. Ehez járul, még az a szomorú körülmény is, hogy ezelőtt évekkel — egyházi épületek építésére és renoválására kivetett költségek a pénzforrás hiánya miatt — máig sem folytak be; ilyen nyomasztó helyzetünkben az egyházmegyei pénztárból vettünk fel 2000 korona kölcsönt amit a fenti ok miatt törleszteni egyáltalán nem bírunk.

Az 1899 ik évben országos közalapunktól 6000 koronát kértünk, de a sok kérelmező közt nekünk nem jutott. Hiveink a nagy adó teher miatt Amerikában s kedvezőbb viszonyok közt levő községekben keresnek mint eselédalkalmazottak nagyrészt menedeket.

Kegyes Pártfogók! Hozzátok fordulunk! ahcz az áldozatkészséghez, amely mindig a legjobb gyógyszernek bizonyult a kétségek idején az égető gyötrelém elhárítására. Ne vessétek meg esdő kérésünket; hanem nyíssátok meg áldást osztogató jobbotokat, tekintsetek testvéretek szegény, elhagyott sorsára ígalommal ke-

resztyéni áldozatkész szeretettel, — mindnyájan, — a kik felemelt lélekkel buzgó áhitattal önthetitek ki hálás szívetek imádó érzelmeit díszes templomotokban Isten előtt, míg mi lehangolt érzelmeink közt tapasztaljuk, hogy fejünkre Isten esője hull, romban levő lelkészlakunkat elporlasztja az idő.

Midőn Hozzátok emelt esengő szózatunkat olvasátok, gondoljatok az irás ama szavaira:

Ne fogd meg a jótéteményt azoktól, a kik szűkölködnek, mikor a te kezdednek hatalmában vagyon annak megeselekedése. Péld. III. 27. („Kicsoda háborgat titeket, ha a jónak követői lesztok.” I. Péter III. 13.) Mert nem hamis az Isten hogy elfelejtkezzék a ti eselekedetekről és a ti fáradságos szerelmeitekéről, melyet mutatlatok az ő nevében, hogy t. i. szolgáltatok és szolgáltok a szenteknek.” Zsid. VI. 10.

A legesekélyebb adományt is hálás szívvel fogadjuk. A minden áldások Istene áldja meg minden jóltevőnket.

Mély tisztelettel

Karász, (p. á.) 1902. évi október hó 9-én.

A karászi ev. ref. egyház nevében és megbizásából,

Bedő Lajos,
főgondnok.

Paál Gyula,
ev. ref. lelkész.

E. 1368/1902. szám. A fentirtak igazolása mellett a más felekezetek közé ékelt erőtlen karászi egyházat a kegyes jóltevők keresztényi jóindulatába s támogatásába szívvel-lélekkel ajánlom.

Nagykálló, 1902. szept. 27.

P. i.

Görömbei Péter,
ev. ref. esperes.

2528/1902. szám. A hitrokonok munkás szeretetébe e kicsiny de lelkes tagokból álló egyházunkat melegen ajánlom.

Debrecen, 1902. okt. 4.

PH.

Kiss Aron,
püspök.

IRODALOM.

Előfizetési felhívás a „Debreceni Képes Kalendarium” című, a városi nyomda kiadásában 1903-ik évre megjelenő, Debrecen szab. kir. város és Hajdúvármegye teljes címtárát, egyéb hasznos tudnivalókat, ismeretterjesztő közleményeket, elbeszéléseket és számos képet magában foglaló naptár III-ik évfolyamára, melynek ára díszes kemény fedélbe kötve 1 korona.

Miután e naptár II-ik évfolyama — a kelendőségből ítélve — a közönség nem remélt érdeklődésével találkozott: most a III-ik évfolyam kiállításánál fokozottabb buzgalommal igyekszünk eljárni s úgy a szellemi tartalomra, mint a technikai kivitelre még nagyobb súlyt fogunk fektetni. Főtörekvésünket különösbben odairányítjuk, hogy a naptár szórakoztató és közhasznú része kiváló írók tollából származott dolgozatokból legyen összeállítva. Nem kevesebb gondot fogunk ezenkívül fordítani a címtári rész szerkesztésére, igyekez-

vén annak netaláni hiányait pótolni s úgy a debreceni, mint a hajdumegyei hatóságok, egyletek, testületek és társulatoktól bekérendő adatok nyomán a kellő helyesbítéseket a legpontosabban eszközölni.

E valóban hézagpótló, közhasznú könyv a folyó 1902-ik évi november hó folyamán hagyja el a sajtót.

Ujból bizalommal fordulunk tehát a t. közönséghez, az iránt, hogy a „Debreceni Képes Kalandárium” 1903-ik évre szóló III-ik évfolyamát megrendeli, beküldeni sziveskedjék.

A naptár folyó évi november hóban küldetik szét az aláíróknak, kik a könyv árát az ivtartónál legott lefizetni kéretnek.

Debrecen, 1902. Szeptember hó.

Debrecen szab. kir. város könyvnyomdája,
mint a „Debreceni Képes Kalandárium” kiadója.

* * *

Előszó, a harmadik évfolyamhoz. A „Debreceni Képes Kalandárium”-nak harmadik évfolyamát adjuk Debrecen és Hajdúvármegye tőzsgyökeres magyar lakosságának, kedves hű előfizetőink és olvasóinknak kezébe.

Nem hiu dicsekvés, sem nem önámítás, hogy vidéki városban megjelent, egészen azon város és közvidékeknek közönségére támaszkodó, annak legközelibb világát és életviszonyait tartalmazó naptár, ekkora előismerésben és ily mérvű pártolásban Magyarországon még nem részesült, mint a mi Képes Naptárunk.

Az első évfolyamról már elmondottuk, hogy az utolsó példányig elkelt s ma már alig hiszem, hogy egy-egy meglevő példányt kettős árban is meg lehetne szerezni. A második évfolyamot pedig azon kitüntetés érte, hogy a református tanár-egyesület 141 tagjának jutott az kezébe, kik az erős magyar és kálvinista szellemű duzzadó évkönyvet szép illusztrációival és magvas tartalmával — hazánk legmesszebb tájékaira is magokkal vitték, az ottani magyarsággal megösmertették s már sok helyről kaptunk előismerő nyilatkozatokat.

A helybeli előfizetők között leghivebbek városunk lelkes hölgyei, kik 500-an, és a magyar államvasutak gépjárató műhelyének derék értelmes munkásai, kik közül 174-en fizettek elő, tele irván 6 aláírási ívet. A hajdúvárosok és községeken kívül kitünt Hódmezővásárhely és különösen a szatmári ev. ref. egyházmegye, mely utóbbi minden lelkészének rendelt egy példányt.

Ily erkölcsi és anyagi pártolás mellett valóban élvezetes dolog a szerkesztésnek terheit viselni, kivált ha oly kiváló munkatársak és szakirók támogatnak bennünket, mint akiknek neveivel találkozunk az elmúlt két első és a jelen évfolyamnak is érdekes lapjain. És dacára ennek, ez alkalommal mégis bucsut veszek a Debreceni Képes Kalandárium tisztelt közönségétől s átengedem a tért más, új, talán hivatottabb erőnek.

Ajánlom városi ösnyomdánknek e mindenképen hézagpótló vállalatát továbbra is a t. közönség szíves jóindulatába és pártfogásába. A szerkesztő utódomat pedig arra kérem, folytassa Debrecen iránti meleg szeretettel a megkezdett művet; fejlessze, változtassa annak naptári és ösmeretterjesztő részét a modern kor kívánalmai, a címtárt pedig a változott viszonyokhoz képest. S még csak egyet kérek. Tartsa meg ez évkönyvet oly erős, magyar és igazi protestáns szellem-

ben, mint a hogy azt nekem megindítani — mások mondják e kedvező bírálatot nem én, — s e rövid három év alatt fenntartanom sikerült.

Debrecen, 1902. November hóban.

Id. Komlóssy Arthur.

* * *

Ez igaz kálvinista naptárt melegen ajánljuk terjesztés végett is, — lelkész társaink becses figyelmébe.

Szerk.

„Jellemképek a bibliából.” Templomi elméldések a vasárnap délutáni istenitiszteletekre. Irta: Bocsor Lajos. Csurgón. Szerző tulajdona. 1902. Ára: 3 korona.

A vasárnapi délutánokat hajdan arra használták fel a mi ösünk, hogy azokon a templomban az ifju nemzedéket vallásunk főbb igazságaira tanították meg. Még mi is ismertünk öreg lelkészeket, kik a vasárnap délutáni közimádság után felszólították az ifjakat a szószékről, hogy maradjanak bent az éneklés után az Istenháza kátémagyarázatra. Igazánvéve egy állandó konfirmátiói oktatás volt az s üdvös hatása a késő időig megmaradt. Természetesen az ifjakkal bentmaradtak és rendszeren bent is maradtak a templomban a felnöttek is. Ebből a régi hasznos szokásból fejlődtek ki a mai vasárnap délutáni kátémagyarázatok, melyek — köztudomás szerént, — ma már nem speciális ifjusági istenitiszteletek. De még ma is feltétlenül szükséges, hogy a vasárnap délutáni templomi beszédekben a didaktikai elem legyen a tulnyomó. Ezt maga a Katechismus formája is megköveteli. Már most, ha valaki, a kátémagyarázatokat bibliamagyarázatokkal változtatja, — ezekben sem szabad soha arról megfeledkezni, hogy ilyen alkalmakkor vallásunk igazságainak tani ismertetése a főfeladat. S *Bocsor Lajos* e feladatával tisztában van s azt fent irt című művében szerencsésen oldja meg. Összesen 51 bibliamagyarázatot ad, válogatva tárgyát innen-onnan a biblia szövegéből. Természetesen a szigorú magyarázat végéről nem hiányzik az erkölcsi tanúság sem de a főcél előtte az, hogy szentkönyvünk tartalmát hallgatóival megismertesse. Egyszerűen minden szónoki mesterkélttség nélkül ír s a minék a magyarázásához kezd azt igazán meg is magyarázza. Idegen forrásokat s főleg *Broughton* Lexikonát használván, kifejezései itt-ott nem elég magyarosak ugyan (p. o. „Honnét származott e sajátságos körülmény,” 6. oldal) de ezek csak elvétve fordulnak elő s határozott érdeme Bocsornak az is, hogy általában rövid. Vasárnap délutánokra a hosszú beszéd csak arra jó, hogy vagy elaltassa, vagy elriaszsa a templomlátogató közönséget. Különbben e bibliamagyarázatok sikerrel használhatók hétköznapi délelőtti istenitiszteletekre is. Ajánljuk lelkésztársaink becses figyelmébe.

Beöthy Zsolt gyönyörű emlékbeszéde, melyet a múlt hónapban tartott a zilahi Wesselényi-szobor leplezése alkalmából, most egész terjedelmében — sőt némí bővítéssel is — megjelent a Wodianer-féle Magyar Könyvtár 301. számában. A nagyérdékű füzet, melyet Wesselényi egy kitünő arcképe is díszít, méltóan nyitja meg a kitünő vállalat új folyamát. Ára 30 fill.

KÜLFÖLD.

Képek az ausztriai evangéliumi mozgalomból.

(Folytatás.)

II. A mozgalom Ausztria különböző pontjain.

A leírás, a melyet a fürstenfeldi kis egyházzal nyújtottam, bizonyosságot tesz arról, hogy az evangéliumi mozgalom általánosságban szólva lelki szükségéből ered, az idők jele; enyészetet hirdet ez a világ-egyháznak, de győzedelmet az igazságnak és az érte küzdőknek. Most még küzdelem és szenvedés jelzi útját, de a diadal nem maradhat el.

Cilliben, Stájerország déli részén újabb időben szintén alakult protestáns egyház. Eddig Laibachból járt ide néha egy lelkész istentisztelet tartására. Ma már egy kis templom, hozzá építve az iskola és a lelkészlak, szolgál istentisztelet helyéül. Még a kövek is élénken beszélnek ezen városban a reformáció koráról. A városi katolikus templomban még most is egészen jól el lehet olvasni a falon Luther egyik énekét. Ezenkívül még több helyen is lehet evangélikus emlékekre akadni. Nem csak Cilliben történik számos át-lépés, hanem még a falusi parasztok is nagy gyönyörűséget találnak az evangélium hirdetésében.

Mint Gallnenkirchenben, úgy Waiernben is, Karinthiában több intézetet találunk, a melyek az evangélium terjesztésére szolgálnak. Külföldről hathatósan támogatják ezeket az intézeteket, a melyeknek élén egy igen buzgó lelkész, Schwarz, áll. Mennyi világosság, a szeretetnek mily nagy melege árad szét innen az egész Karinthiára!

Nem hagyta érintetlenül az evangélium szelleme a híres bányavárost Leobent sem, a hol a polgárság már 1528-ban csatlakozott a reformációhoz. Fájdalom II. Ferdinánd alatt itt is megsemmisült a protestáns egyház. Ugy itt, mint a vidéken az evangélikus templomokat bezárták vagy felgyújtották, a lelkészlakokat és az iskolákat lerombolták, a temetőket elpusztították s a hithősök sírhalmain akasztófákat állítottak fel; a lelkészeket és tanítókat elűzték, az evangéliumi könyveket elégették s a népet erőszakkal katolikussá tették. Ezen ő protestáns talajon állanak most elő egymásután evangélikus községek; körülbelül 700 evangélikus lakik ezen a területen, magában Leobenben és vidékén 300, a kik eddig a rendszeres lelki gondozást nélkülözték. Ma már, hála a brémai protestánsok támogatásának, saját lelkészek van s rövid idő alatt felépül diszes templomuk is.

Csehországban úgy a németek, mint a csehek között rendkívül erős az evangéliumi mozgalom, mert itt sokkal jobban él mint Ausztriának bármelyik tartományában a multa való emlékezet. A 30 éves háboru előtt Csehország csaknem egészen protestáns volt. Itt tört ki a hosszasan pusztító háboru, a mely a szorongatott szegény népet ismét a katolikus egyház karjaiba vezette. A cseh mozgalom vezetője Dr. Clark. Két év óta azonban az új mozgalom fő talaja Csehország német részében van, a mely Bajor, Szászország, továbbá Szilézia felől fekszik. Ezen területen egész falvak léptek át a protestáns vallásra.

Lehetetlen itt mind felsorolni az új egyházakat és lelkészi állomásokat. Asch és Egertől kezdve az osztrák Sziléziáig minden irányban keletkeztek egyházak és filiák minden erőszakoskodás és ellenségeske-

dés dacára is. Még az átutazóban levő idegen is észre veszi ezen mozgalmat, a mely külsőleg templomok és imaházak építésében nyilvánul. El lehet mondani, hogy napjainkban nincsen olyan protestáns lelkész, a ki oly sok alapkötetelnél, templom- és harangszentelésnél közreműködnek, mint az ausztriai lelkész, éjszaki Csehország superintendens helyettese. A mozgalom két legnagyobb központja az Érchegeység tövében Aussig és Teplitz.

Föltűnő lehet talán az evangéliumi mozgalomban azon törekvés, a mely szerint az új protestáns hívek egyház községökben rövid idő alatt, ugyszólván áttérésök után néhány hónap alatt templomot vagy anyagi erők hiányában legalább is imaházat igyekeznek építeni. Ezen törekvést azonban nem szabad tulzottnak tekintenünk, ha meggondoljuk, hogy ezek az új hívek előbb katolikusok voltak, a kik diszes templomokhoz voltak szokva s így áttérésök után is legfőbb óhajok, hogy minél előbb ha nem is épen diszes, de legalább is egyszerű templomban imádhassák az eget urát.

Milyen fordulatot idéz elő az isteni gondviselés. *Klostergrabenben, a hol a 30 éves háboru tüze fellobbant 1618. óta először 1901. október 31-én a reformáció ünnepélyén kondultak meg ismét a protestáns templom harangjai.* A templomot — föltámadás — templomnak nevezték. Természetes most már a városi hatóság eltörölte azon régiszokást, hogy a katolikus templomban eddig a protestánsok kiűzésének az emlékére harangoztak. E régi bányavárosban ismét új életre ébredtek a protestánsok!

Igen nevezetes szerepet játszik az evangéliumi mozgalomban Karbitz városkában lakó Dr. Eisenkolb képviselő, a kiről el lehet mondani, hogy jelenleg Ausztria legfőbb emlegetett és leggyűlöttebb férfiai közé tartozik. Az osztrák parlamentben, a legnagyobb lelki erővel tanuskodó szavakkal tett bizonyosságot a Jézus Krisztusban való evangéliumi hitről, a mi ezen a helyen eddig egészen hallatlan volt.* Felolvasásaival rendkívül sokat tesz az egész országban az evangélium ügyének a megismertetésére és terjesztésére. Nem lehet tehát csodálkozni, ha különösen Karbitzban oly nagy mérvet öltött a mozgalom. Mily örömtől sugárzó arccal szokta megmutatni Dr Eisenkolb az idegeneknek a csinos, villanyvilágítással ellátott karbitzi protestáns templomot! Valóban csudálatos is, hogy mily gyorsan épült fel ez a templom. 1901. április havában tették le az alpkövet s már néhány hónap mulva a reformáció ünnepélyen itt is megkondultak az új torony harangjai, miután 300 évig, a 30. éves háboru óta nem hirdették a fölvilágosodást Istennek lélekben és igazságban való imádsát.

Karbitz mellett meg kell említenünk Turnt, ezt a nagy protestáns egyházat, a hol egy év leforgása alatt több mint 1500 lélek tért át az evangélikus hitre. Mint Karbitz és más új egyházak, úgy Turn is az anyaegyházról Teplitztől vált el, a nélkül, hogy lelkésze az osztrák kormány részéről eddig elnyerte volna a megerősítést. Az egyháztagok között van néhány gyáros is, a kik rendes élethivatásukkal járó munkájokon kívül sokat foglalkoznak evangélistiával is. Turnban számos olyan tagja is van az egyháznak, a kik előbb socialisták voltak. Mindenesetre az olyan mozgalom, a mely a gyárosat és a munkásokat közös működésre, továbbá összetartásra vezeti, nem viselheti magán a tisztán po-

* Lásd Debr. Prot. Lap 1901. évi 20 sz. 320 l.

litikai jelleget. Nem, ez a körülmény is világosan mutatja, hogy a mozgalom főindoka a vallásos gondolkodásban keresendő.

„Turn egyik filiájában, Granpen hegyi városkában“ így írja egy svájci lelkész az evangélikusok között igen kedélyes estét töltöttem a „Vilmos csarnok“-ban. Itt tartják a hegyi templomocska elkészültéig az összejöveteleket és istentiszteleteket. Miután egy darabig a már csaknem készen levő templomocska belső berendezéséről tanácskoztak, a jelen levő egyháztagok egyike Graupen város kéziratban elkészült történetének egy részét olvasta fel, még pedig a legérdekesebb és legmeghatóbb helyeket a reformáció és az ellenreformáció idejéből. A hallgatók feszült figyelméből, elődeik öröme és szenvedése iránt tanusított részvételéből, az élénk eszmecsereből, a mely az egyes részletek felett keletkezett, világosan észrevehettem, hogy mily mély gyökeret vert a jelen levők szívében az evangéliumi hitben való öröm.*

Mindezekből látható, hogy a mozgalom talán sehol sem ölt oly nagy arányokat, mint az Ércheegység tövében, Csehország északi részén. A legutóbbi hónapokban pedig oly helyeken is megindult a mozgalom, a hol eddig minden csendes és nyugodt volt. Alsó-Ausztriában ujjalag két helyen vált szükségessé lelkészi átlomás szervezése.

A mi a régi protestánsok magatartását illeti az új hívőkkel szemben, arról csak örömdetést és felemelést mondhatunk. Az ágostai és helvéci hitvallásuk hetedik egyetemes zsinata, a mely 1901. október havában folyt le, örömmel foglalt állást az evangéliumi mozgalom mellett, a mennyiben az politikai célokat nem szolgál.

Az áttértek statisztikáját a következőkben adhatjuk: 1898—1901. végéig a protestáns vallásra áttért 33495 egyén, az ó-katolikus vallásra 12415; összesen tehát kilépett 4 év alatt 45910. Ha ehhez hozzá vesszük az ezen évben áttértek számát, elmondhatjuk, hogy a mozgalom megindulása óta fél száz ezer ember hagyta el Ausztriában a lelkiismereti szabadságot lenyűgöző római katolicizmust.

Az a körülmény látszik az egész mozgalomban legfontosabbnak, hogy materialisztikus körünkben, egészen katolikus országokban kutatnak szorgalmasan oly okok után a melyek egykor a reformátorokat hit-hősökké tették. Ezeren és ezeren törekednek ismét a valódi vallás isteni útjára lépni, miután más eszközökkel békét és áldást nem arathattak. Adja Isten, a kit minden őszinte, komoly kereső feltalálhat, hogy nem csak egyesek, hanem ez az egész nép megtalálhassa az Urat!

(Folyt. köv.)

Veress István,
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Zsinati előmunkálat.** Október hó 14. és 15-én ülésezett Debrecenben az egyetemes konvent ez évi 37. sz. a. kelt határozata szerint alakult 5 albizottság közül az első t. i. az egyházalkotmányi albizottság Degen-

* Christl. Volksbote aus Basel. 1901. Nr. 49.

feld József gróf elnöklete alatt. Résztvettek az albizottsági tagok egynek a kivételével mindnyájan az ülésben, ezek szerint jelen voltak Kiss Áron püspök, Hegedüs Sándor, Bernáth Elemér, Simó Lajos, az előadói teendők Zsigmond Sándor végezte. Nem lehet célunk még ezuttal a megállapított javaslatok tüzetesebb ismertetése, mert azok előbb ugys az egyetemes konvent mint zsinat előkészítő bizottság elé fognak kerülni; alig néhány pontról emlékezhetünk meg ezuttal. Lényeges változtatás hozatott javaslatba a részletek berendezésében, a mennyiben az egyes szervezetek, hatóságok címe után a a hozzájuk tartozó tisztviselőkre vonatkozó cikkelyek közvetlenül csatlakoznak. Ezek szerint a mi az eddigi törvényben külön volt egymástól választva: az most egymásmellé sorakozik. Bár az egyetemes konvent zsinatelőké-zítő bizottsága reá mutatott volt jelentése rendjén, hogy a közelebből egybehivandó zsinatrak nem az lesz a célja, hogy egészen új törvényeket alkosson, hanem a meglevőket a megváltozott viszonyokhoz alkalmazza s a tapasztalat szerint be nem való részeket dolgozza át s pótolja: mégis az egyházalkotmányi albizottság részéről elfogadott javaslatok olyan nagy mérvű változást vonnak magok után, hogy törvényeinek e részének képe sok tekintetben ujjak mutatkozik. Részletesebben lesz körvonalozva az egyházközségek mint önkormányzati joggal bíró hatóságnak jogköre. Módosulás alá esik a presbyterek száma, kiknek megválasztása céljából a népesebb (6000 lélek) egyházközségek választóörökre osztatnának. A javaslat az egyházközségi főgondnok kérdésével is foglalkozik. A presbyteriumban a „jelenlevők határoznak“ elvének elfogadása néhány fontosabb kérdésre fentartott kivétellel javaslatba van hozva. Tagadhatatlan, hogy a közönség oly sok irányu módosítást vetett fel, egyesek és egyházhatóságok részéről, hivatalosan és az egyházi lapok hasábjain nem hivatalosan, hogy az összegyűlt anyag gondos rendezése nagy figyelmet igényel. Csakis a legodaadobb munkálkodástól remélhetjük, hogy a több rendbeli leszűrődés után szerencsés törvényekhez juttat bennünket az egybeülendő zsinat.

— **A debreceni főiskola igazgatótanács** gyűlésének tárgyszorozata 1902. november 5. d. e. 9 órákor. 1. A gyűlés megnyitása. 2. Személy változások a tagok közt: akadémiai igazgató dr. Kérészy Zoltán, theol. dékán dr. Erdős József, Somogyi Pál helyét a tanítóképzési tanárkar Orosz Istvánnal töltötte be. 3. Megjelentek számbavétele, igazolatlanul távolmaradtak megállapítása. 4. Esetleges elnöki előterjesztések a tanácskozás rendjére vonatkozólag. 5. Gazdasági albizottság jelentése a főisk. gazdasági tanács jegyzőkönyveiről és az 1901/2. évi főisk. számadásról s az Andaházi-Szilágyi intézet számadásáról. 6. Akadémiai albizottság jelentése alapján referens dr. Kérészy Zoltán akad. igazgató, illetve az a pontnál részben dr. Erdős József theol. dékán a) Igazgatói jelentés az akadémiai tanszakkokról. b) Számadás a Kanyó-alapról. c) A debreceni ref. presbyterium jelentése dr. Jászi Viktor jogtanár meghívásáról. 7. Gymnásiumi albizottság jelentése alapján referens Sinka Sándor főgymn. igazgató. a) Igazgatói jelentés b) Dorogi Lajos és Görömbei Péter jelentése a főgymnásium évváró vizsgálatáról. c) Balogh Ferencz jelentése a főgymnásium rendkívüli tantargyainak közvizsgálatáról. d) Jelentés a szabadságot Bosznay István rajztanár helyére Deák István helyettes tanár alkalmazásáról. e) Nagy Lajos 4. o. tanuló kitiltásának bejelentése. f) Az 1892. érettségi vizsgálatot tett ifjak alapítványának bejelentése. g) Javaslat egy új

gymn. tanszék 1901. évi 315 egyh. ker. végzés szak-
tárgyaira vonatkozólag s a pályázati hirdetés szövege.
h) Javaslat a 315/1902. egyh. ker. végzés értelmében
ujabb parallel osztályok állítása tárgyában. i) Javaslat
és pályázati hirdetmény K. Kiss József. megüresedő
tanszékére vonatkozólag. k) Geiger Béla 7. o. felvéte-
lért beadott kérvénye. l) Igazgatói előterjesztés a játé-
kdelutánok tárgyában. Tanárkari vélemény Barcsa János
dr. Schmidt Henrik és Görömbei Péter kérelme, hogy
a gymnásiumban néhány órát díjtalanul taníthassanak
5. Tanítóképzési albizottság jelentése alapján (referens
Kovács Lajos igazgató) a) Igazgatói jelentés. b) A gy-
akorló iskolai növendékek részéről az 1901/2. isk. év-
ben fizetett tandíj számadásának megvizsgálása. c)
javaslat a tanítóképző intézetek rendtartásáról (1902.
évi 98. egyh. ker. jksz.) d) Az első osztály párhuzamo-
sítása. e) 59, a tápintézetből kiszorult intézeti növen-
dékek ebéddel ellátása. f) Jelentés a főiskola épületé-
ben el nem helyezhető 68 tanuló számára bérelt laká-
sokról. g) Kultusz miniszter 55717. sz. a. 1902. aug.
17. kelt leirata a tanítóképző intézet 1900/1. évi záró
jelentése tárgyában. h) Dávidházi János esperes jelen-
tése az évvizsgálatokról. i) A debreceni ref. pres-
byterium jelentése Barcsa János tanár meghívásáról.
9. Dóczy Imre gymn. felügyelő jelentése a debreceni
főgymnásiumban végzett múlt évi iskolalátogatásáról.
10. Ugyanannak jelentése az állami főfelügyelet múlt
évi gyakorlásáról a főgymnásiumban. 11. Könyvtári al-
bizottság jelentése alapján (refer. dr. Erdős József) a)
A kultuszminiszter aug. 7-én 38892. sz. a. kelt leirata
anyakönyvtárunk és természetrajzi gyűjteményünk ál-
lami segélyezése tárgyában s vele kapcsolatban a mu-
zeumok és könyvtárak országos főfelügyelőjének szept.
10-én 454 sz. a. kelt tájékoztató leirata az államilag
segélyezett közgyűjtemények által követendő irányel-
vekről. b) Az anyakönyvtár szervezeti szabája 12. Mu-
zeumi szertári albizottság jelentése (referens K. Kis
József az államsegély felhasználásáról s a gyűjtemé-
nyek leltárai ügyében kelt gazdasági tanácsvégezésről.
13. Rövid jelentés a főisk. betegsegélyző egyesület eddigi
működéséről (ref. Kovács Lajos). 14. A debreceni ev.
ref. presbyterium válasza a természetbeni tanári laká-
sok tárgyában kelt 31/1902. sz. egyházkerületi végzésre.
15. Esetleg az internátus ügye. Kelt Debrecenben, 1902.
okt. hó 15. *Suss Béla s. k.* a főisk. igazgatótanács
jegyzője.

— **„Exstirpatió haeresum“** Hetek óta tárgyal-
ják egyházi és politikai lapok protestáns ügy, mint katho-
likus részről. Amazok támadják ezek védelmezik az
inkriminált kifejezést. Feltűnhetett lapunk olvasói előtt,
hogy mi hallgattunk felőle. Célzatosan tettük. Most sem
és ezután sem fogunk komolyan foglalkozni vele. Van-
nak dolgok, melyekről még csak szólni sem lehet ko-
molyan a nélkül, hogy ez ember magát ne kompromit-
tálná. Ki vállalkoznék p. o. mai napság arra, hogy tá-
madja a boszorkányok létezésébe vetett hitet! „De
strigiis, quia non sunt, nulla fiat quaestio „Az idők
magok tértek napirendre az ilyen“ kérdések felett. Lom-
tárba kerültek s ha mégis néha-néha napfényre jönnek,
az ember egyet mosolyog felettük s . . . megy tovább.
Igy gondolkozunk mi a csanádi róm. kath. püspökhöz
intézett pápai leiratban foglalt „*exstirpatio haeresum*“
felől is. Akármint magyarázzuk is e középkori-barát
agyban fogamzott kenetteljes szavakat annyi bizonyos,
hogy rég idők óta *minden* e bucsuengedélyező pápai
iratban stereotip következetességgel előjönnek s mi úgy
megszoktuk azokat, mint a mocsaras vidékek lakói a

lidéremeseket. Kár volna az efféle vallástörténelmi ma-
dárijesztő vázakkal valami nagy komolysággal foglal-
kozni. Hiszen van ilyen sok a róm. kath. egyház erek-
lye museumában s p. o. az a sok „*anathema*“ me-
lyekkel a tridenti zsinat minden kánona zárul, egy fi-
karccal nem kisebb blasphemia az emberszeretet evan-
géliuma ellen, mint az „*exstirpatio haeresum*“ s ha
valaki elmegy közülünk egy róm. kath. pap installati-
ójára, meg fogja hallani, hogy hogy küldözik őt az ég
gyehenna tűzére buzgó imák s kenetteljes szent beszé-
dek kíséretében. S mi haragudjunk, bosszankodjunk e
miatt? Dehogy! Nevezzünk egyet! Legokosabb az ilyen
ostobaságok felett napirendre térni. Mi legalább a jó-
zan és hazafias magyar katolikusokról is feltételezzük
annyit, hogy az efféle „szent“ szövegeket ideitlen phra-
zisoknál egyébbeknek nem tartják.

— **Kérelem!** Alulírott mély tisztelettel értesitem
a nagytiszteletű urakat, hogy az általam megírt „*Hogyan
lettem én baptistává és miért nem voltam jó bap-
tista*“ füzetemből, még igen sok példány áll rendelkezé-
sükre és e füzet még nem érte el azt a célt, a mely
elébe volt tűzve, t. i. hogy a *szegény tévutra vezetett
nép kezébe kerüljön, éppen oda nem jutott el e
füzetke, ahol legjobban szükség lett volna rá.*
Most midőn a mezei munka már-már vége felé jár,
megkezdik e futkározó atyafiak is térítgetési munkájok-
kat és mivel én mint munkás ember nem lehetek min-
denütt nyomukba, hogy a népet fölvilágosítsam arról,
hogy tulajdonképpen kik ők s mit akarnak? azért igen
szépen kérném e b. lap olvasóit, e kis füzeteket ter-
jesszék, és ha talán a baj abban rejlik hogy a füzet
elajándékozásra drága, inkább tömeges rendelésnél 100
dbnál 20 k. helyett 15 k., 50 dbnál 7 k. 50 filléért
számítok, postaköltségeket tömeges rendelésnél én
fedezek, de egy példányt csak 30 fill. beküldése mel-
lett küldhetek. Megrendelési cím: Árpád-tér 8. sz. Deb-
recen. Mély tisztelettel *Stern Herman.*

— **Nyilatkozat.** Örömmel hozom tudomására
azon lelkészársaimnak s tanító Uraknak, kik sértődöt-
ten olvasták Padrah Sándor kir. közjegyző s egyház-
kerületi képviselő ur „Reform.-hithűség és áldozatkész-
ség“ című cikksorozatából a vádló szavakat, nevezett
egyházk. képviselő urnak azon előszóval tett nyilatko-
zatát, miszerint vádjait nem lelkészek és tanítók szemé-
lyei ellen irányította, hanem azon önző korszellem
ellen, mely a profán világból hozzánk is áttört s ve-
szedelmesen kísért. E nyilatkozatot azon felvilágosítá-
somra nyertem a minden tiszteletünkre méltó közjegyző
urtól, hogy mi a szerződéses állami iskola felállítását
ott tartjuk egyedül szükségesnek, a hol azzal a már
másképpen meg nem akadályozható szerződés nélküli
állami iskola felállítását tesszük lehetetlenné s a hol
tanköteleseink más felekezetű tanítók kezei alá kerül-
nének *Veres Imre* ev. ref. lelkész.

— **Szives kérelem.** Sárosi Bertalan urat, — ki
a Debr. Prot. Lap legutóbbi számában az általam elő-
zőleg felhozott tapasztalati tényekre azt mondja, hogy
azok „*mesék országába valók*“ stb., tehát nem hi-
szik azokat, — felkérem sziveskedjék velem e lap útján
teljes címét tudatni, hogy egy magán levélben adatai-
mat előtte feltárhassam. S remélem, hogy azután hinni
fogja állításaimat. *Felsővégesi.*

— **Meghívó.** A reformátusok dunamelléki e yház-
kerülete folyó évi október hó 20-án délután fél 5 óra-
kor Budapesten, a reform. főgymnasium disztermében
(Lónyai-utca 4c., II. em.) *Egyházi értekezletet* tart.
Tárgysorozat: I. Közének: Te rólad zeng dicséretünk.

2. Előfóhász. 3. Felolvasás: Társadalmi betegségek. Tartja Csürös István főgymn. tanár. 4. Felolvasás: Konfirmációi reformok. Tartja Molnár Albert főhi lelkész. 5. Indítvány: Kalvineumot Budapestre. Előterjeszti dr. Szabó Aladár theol. tanár. 6. Indítvány az egyházi adózás reformja tárgyában. Beterjeszti a pesti egyházmegye egyházi értekezlete. 7. Titkári jelentések, esetleges indítványok. 8. Közének: Tarts meg minden időben. (70. dics. 7. vers.) 9. Záró ima. Értekezlet előtt fél 4 órakor választmányi ülés tartatik, melyre az értekezleti választmányi tagok tisztelettel meghívattak. Erre az értekezleti közgyűlésre az egyházkerület tagjait, valamint bármely érdeklődő férfit és nőt szívesen lát. Szilassy Aladár, értekezleti elnök. Baksay Sándor, értekezleti al-elnök. Szóts Farkas, értekezleti titkár.

— **Meghívó.** Van szerencsénk tisztelettel meghívni egyházközségünk *új imatermének* folyó hó 19-én, vasárnap délelőtt 9 órakor kezdődő *felavatási ünnepélyére*. Temesvárt, 1902. évi október hó 11-én. Az egyháztanács nevében: Mágori Mihály gondnok, Szabolcska Mihály lelkész. A temesvári református egyház 1902. október 19-én tartandó templomavatási ünnepélyének sorrendje: 1. Kezdő énekül a 90. zsoltár 1-ső verse. 2. A 74. dicséret 3 első verse. 3. Karének. 4. Fölvató imádságát mond Dombi Lajos ur, gyulai lelkész, a bekésbánati egyházmegye esperese. 5. Fölvató beszédet tart Zsigmond Sándor ur, hajdu-böszörményi lelkész, a tiszántuli egyházkerület főjegyzője. 6. Keresztel Szabó János ur körös-tarcsai lelkész. 7. Esket Bereczk Sándor ur, szentesi lelkész. 8. Urvaesorai agendát mond Futó Zoltán ur, szentesi lelkész, egyházmegyei főjegyző. 9. Záróimát mond Szabolcska Mihály ur, helybeli lelkész. 10. Karének. 11. A gyülekezet éneke. 12. Az imateremből esetleg kiszoruló hívek számára lent az udvaron predikál Fekete Gyula ur, nagy-kikindai lelkész.

* * *

Temesvári testvéreink e szép ünnepélyre bennünket külön meghívván, a meghívó hátlapján a mi szeretett barátunk *Szabolcska Mihály* ezt írta: „várunk szeretettel! Mi pedig el is mentünk volna nagy készséggel, ha előbb megkapjuk a meghívót. Így azonban, az utolsó órában, — lehetetlen volt! Innen a távölből csak lélekben köszöntjük hát a mi temesvári hittestvéreinket a Zsoltáros szavaival, úgy a mint az írva van a CXXII. zsoltár 3. versében.

Szerk.

— **Hálás köszönet.** E becses lap kiadóhivatala utján egy „névtelen“ jószívű adakozó 10 koronát küldött egyházamnak, hogy azt „belátásom szerinti célra“ használja. A „névtelen“ és valóban előttem ismeretlen adakozó fogadja egyházamnak s igénytelenségemnek hálás köszönetét. *Veres Imre* ev. ref. lelkész.

— **Kegyes adományok a Gégényben (Szabolcs-megye)** építendő új ev. ref. templomra: (Folytatás.) Toldi Mihály 10 f. Toldi István 20 f. Vas Mihály 40 f. ifj. Német Mihály 20 f. Palaticz Gyula 40 f. Palaticz Lajos 20 f. Varga János 20 f. Torma János 20 f. Nagy Karoly 10 f. Nagy János 20 f. Fodor József 10 f. Viszokai György 10 f. Toldi Ferencz 20 f. Nagy Jenő 20 f. Vas István 20 f. Benedek Sámuel 20 f. T. Apell Sándorné 40 f. m. Bóni József 20 f. Kis Sándor 20 f. Gyüre István 20 f. Erdőhegyi Mihály 20 f. ifj. Erdőhegyi Mihály 10 f. Mészáros Sándor 10 f. A. Katona Sándor 10 f. Lőrinczi Pál 20 f. Barsy Gyula 1 k. Tóth István 1 k. Torma György 20 f. Szabó József 10 f.

Vida János 10 f. Gáll Mihály, 20 f. Forró Sándor 20 f. Gáll József 20 f. Szilágyi Agnes 4 f. Baresik Olga 1 k. Pocsáji András 10 f. id. Szabó Sándorné 40 f. Toka Mihály 20 f. Torma István 10 f. Fazekas Sándor 20 f. Vas István 40 f. öz. Ács Gáborné 10 f. Vitéz Antal 20 f. Vágó Lajos 40 f. Lőrinczi András 40 f. M. Bóni Gábor 60 f. Rózenfeld Mórincz 20 f. Dankan Istvánné 1 k. V. Somogyi József 20 f. Bogdány József 20 f. Varga András 20 f. ifj. Toka Sándor 1 k. 20 f. Benedek Amália 20 f. Tisza Pál 40 f. Josa Károly 30 f. Lőrinczi Antal 30 f. M. Toka János 20 f. Csengő József 10 f. Jeney János 20 f. id. Berecki János 40 f. id. Somogyi József 20 f. id. Kabay István 20 f. Odor István 20 f. Kovács István 10 f. a Berecki József 20 f. Metyi Károly 20 f. Varga András 20 f. Szentpétery József 10 f. Vadóce Sándor 10 f. Pelyvás János 20 f. id. Toka Sándor 20 f. Aradi István 20 f. Vágó Bálint 10 f. Vágó Sándor 10 f. Borbély András 10 f. Szabó Sándor 10 f. Borbély István 4 f. Fazekas Ferencz 10 f. Erdőhegyi Józsefné 20 f. id. Balog Péterné 20 f. Dr. Borosnyói 2 k. Cirkák Mihály 20 f. Nagykállói ref. egyház 5 k. Össz. 28 k. 74 f. Pelsüezi ref. egyház (Gömörm.) 1 k. Szentpétery Sámuel ref. lelkész Pelsüez 2 k. Záhonyi ref. egyház (Ungm.) hívei 8 k. 39 f. Hagymásy Ferencz papi ref. lelkész (Szabolcsm.) gyűjtő ivén: Templomi hirdetéssel perselybe gyűlt 2 k. 56 f. Kovács N. B. István 1 k. Béli Péter 1 k. Gonda Lajos 1 k. Béli Balázs 40 f. Kántor András 40 f. Kántor G. es Oláh Béni 30 f. összesen 6 k. 66 f. Somogyi József Kisvárdai ref. lelkész (Szabolcsm.) gyűjtő ivén: Kisvárdai ref. egyház 10 k. Somogyi József 5 k. Dr. Zsiday Dániel 2 k. Mezey János 10 f. Kiss István 1 k. Borbély Endre 2 k. Vargha János 1 k. Balogh János 1 k. Takács István 1 k. Soltész Emilné 5 k. Jónás János 2 k. Dr. Kuda Jenő 1 k. Beleznay János 1 k. összesen 42 k. Klopódiai ref. egyház (Temesm.) 6 k. Gruber Jakab Klopódia 1 k. Cserépfalusi ref. egyház (Borsodm.) hívei 4 k. Baresa Endre pircsei ref. lelkész (Szabolcsm.) 2 k. Szombathy Ilona gégényi tanító gyűjtő ivén újabb adakoztak: Révész Menyhért Fényes Litke 5 k. ifj. Szombathy Imre, F. Litke 20 f. összesen 5 k. 20 f. Fejér Barna Nyiregyháza 20 k. Czingli Ida Kisvárdai 2 k. Fekete Veron, Fényes Litke 20 f. Siteri ref. egyház (Biharm.) 1 k. 40 f. N-Eesedi ref. egyház (Szatmárm.) 2 k. Parasznyai ref. egyház (Szatmárm.) 1 k. Körmendi takarékpénztár (Vasm.) 10 k. Öri-Szent-Péteri ref. egyh. (Vasm.) 2 k. Tisza-Dobi ref. egyház (Szabolcsm.) 2 k. Tóth Lajos ref. lelkész Tisza-Dob 1 k. Kántor János-i ref. egyház (Szatmárm.) 4 k. Ácsi ref. egyház (Komáromm.) 4 k. Hosig Anna Budapest 5 k. Kisvárdai-Takarékpénztár (Szabolcsm.) 10 k. Mihálydi-i hitel szövetkezet (Szabolcsm.) 1 k. Ócsödi takarékpénztár (Békésm.) 3 k. Papai József n.-toronyai ref. lelkész gyűjtő ivén: Nehéz József 8 f. Smega János 8 f. Papai József 20 f. Nagy János 8 f. Papai András 10 f. Bajtay András 10 f. Bajtay János 10 f. Szöllösi István 8 f. Szatmári 40 f. Soltész József 10 f. öz. Mentó Károlyné 20 f. Papai András 8 f. Dóczy József 10 f. Bajtay Dániel 8 f. Bajtay József 10 f. Bajtay Mihály 10 f. id. Tokai 20 f. B. Papai József 10 f. Bajtay Károlyné 8 f. Hutka János 14 f. Fűzi András 20 f. Kis Bajzat János 30 f. Kis Bajzat Imre 20 f. M. Bajzat János 20 f. Mentó Imre 20 f. Jakab András 10 f. öz. Szatmáriné 10 f. összesen 4 k. Ablonczy László szakolyi ref. lelkész (Szabolcsm.) gyűjtő ivén: Ablonczy László 2 k. Szakolyi ref. egyh. 2 k. Szentmiklósy Sándor 2 k. összesen 6 k. Vencsellői ev. ref. egyház (Szabolcsm.) 5 k. László Gyula ref. lelk. Vencsellő 1 k. Zsindely Jenő

raádi ref. lelk. (Szabolcsm.) gyűjtő ivén : rádi ref. egyh. 1 k. Zsindely Jenő lelk. 1 k. Velezoli Sámuel 70 f. ifj. Horváth János 10 f. Csálei István 10 f. Baraksó István 10 f. Orosz István 10 f. Garai Miklós 20 f. ifj. Pap József 20 f. id. Pap József 10 f. Kozma István 40 f. özv. Ozsvát Istvánné 20 f. Laskai Antal 20 f. Török Antal 80 f. Kövér Károly 20 f. Nagy János 40 f. összesen 5 k. 80 f. Hajdu-Nánási ref. egyh. 2 k. Ref. Kovácsbázai községi hitelszövetkezet 5 k. Miklós Béla Nagy-Rozvány 20 k. Déry P. Pál Nyiregyháza 1 k. Alsó-Kokorági ref. egyh. (Gömörm.) 1 k. (Folyt. köv.)

föld : Képek az ausztriai evangéliumi mozgalomról. Veress István. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Pályásat.

Segédlelkész kerestetik néh. Szabó János hódmezővásárhelyi ref. lelkész megürült hivatalának az 1903. év máj. 1-ig való ellátása végett. Fizetés, teljes ellátáson (mosást kivéve) kívül, havi 60 azaz hatvan korona, Teendők : a kultus és egyéb hetességi teendők, okt. dec-ben az anyakönyvelés végzése. A hivatal *minél előbb* elfoglalandó. Utiköltség fejében 10 korona fizetetik a megérkezéskor.

Jelentkezések, bizonyítványok Szeremlei Sámuel elnök lelkészhez intézendők Hódmezővásárhelyre.

Szerkesztői üzenet.

Többeknek. Az egyházmegyei gyűlésekről bejött referátumokat e számból tárgyhalmaz miatt le kellett hagynom ; de sorban jönni fognak. — **B. S. Hódmezővásárhely.** Ezt a mostanit köszönettel vettem ; de azt a hirt, a mire célszas, nem kaptam meg.

Tartalomjegyzék : Papok fegyelme. Dr. Baltazár Dezső. — Tárca : Jó szokások. Gulyás Lajos. — Tanügy : A tiszántúli egyházkerület gymnásiumának 1901/2. évi értesítőiről. — Közéletünk : Gróf Tisza István beszéde. — A beregi ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése. Sütő Áron. Adakozásra való felhívás. Kiss Áron. — Irodalom. — Kül-

Az őszi és téli-idény alkalmából

Ruháinkat

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

férfi fiu és gyermek ruha áruházában szerezzük be.

Legmegbízhatóbb bevásárlási forrás

Debreczen, Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Alapított 1845-ben.